

Komparativna analiza političkog i ekonomskog utjecaja hrvatske dijaspore u Latinskoj Americi i Australiji

Galić, Ivica

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:150057>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-12**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Ivica Galić

KOMPARATIVNA ANALIZA POLITIČKOG I EKONOMSKOG UTJECAJA
HRVATSKE DIJASPORE U LATINSKOJ AMERICI I AUSTRALIJI

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

KOMPARATIVNA ANALIZA POLITIČKOG I EKONOMSKOG UTJECAJA HRVATSKE
DIJASPORE U LATINSKOJ AMERICI I AUSTRALIJI

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Lidija Kos-Stanišić

Student: Ivica Galić

Zagreb

Rujan, 2018.

Izjava o autorstvu rada i poštivanju etičkih pravila u akademskom radu

Izjavljujem da sam diplomski rad Komparativna analiza političkog i ekonomskog utjecaja hrvatske dijaspore u Latinskoj Americi i Australiji, koji sam predao na ocjenu mentorici prof. dr. sc. Lidiji Kos-Stanišić, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao/la ECTSbodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao/la etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Ivica Galić

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. ODREĐENJE POJMA <i>HRVATSKA DIJASPORA</i>	4
3. KONTEKST NASTANKA HRVATSKE DIJASPORE	7
4. HRVATSKA DIJASPORA U LATINSKOJ AMERICI	10
4.1. Povijest doseljavanja Hrvata u Latinsku Ameriku	11
4.2. Politički i ekonomski utjecaj latinskoameričkih Hrvata	13
4.3. Argentina	13
4.4. Čile	16
4.5. Brazil	19
4.6. Latinskoamerički Hrvati: nedovoljno iskorišten potencijal Hrvatske	20
5. HRVATSKA DIJASPORA U AUSTRALIJI	22
5.1. Povijest doseljavanja Hrvata u Australiju	23
5.2. Politički i ekonomski utjecaj australskih Hrvata	25
5.3. Novi Južni Wales	27
5.4. Victoria	28
5.5. Zapadna Australija	29
5.6. Dijaspore: ključni faktor hrvatsko-australskih bilateralnih odnosa	30
6. ZAKLJUČAK	32
POPIS LITERATURE I IZVORA	34
SAŽETAK	40

Popis ilustracija

1. Karta 1	9
2. Karta 2	10
3. Karta 3	22
4. Tablica 1	32
5. Tablica 2	33

1. Uvod

Od 1. srpnja 2013. godine i ulaska Republike Hrvatske u članstvo Europske unije našu je državu zahvatio intenzivan trend iseljavanja stanovništva van granica države. Mnogim hrvatskim državljanima taj je dugo očekivani datum predstavljao novi početak u novim mjestima i državama. Tako je u studiji *Iskustvo migracije i planirani odlasci mladih iz Hrvatske*, koju su u ožujku 2018. godine za Friedrich Ebert Stiftung u Zagrebu proveli dr. sc. Dunja Potočnik i dr. sc. Mirjana Adamović, iznesen podatak kako je nakon ulaska Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije „na djelu bio gotovo eksponencijalni rast broja iseljenih stanovnika Hrvatske: od 7.962 u 2006., preko 12.699 u 2011. do 36.436 u 2016. godini“ (2018: 5). Međutim, s područja današnje Republike Hrvatske iseljavanje traje stoljećima pa kao posljedica toga Hrvatska je među državama koje imaju najveći broj iseljeničtva u usporedbi sa brojem stanovništva u samoj državi. Kao rezultat takvih migracija jesu i brojne iseljeničke hrvatske zajednice u Latinskoj Americi (Argentina, Brazil, Čile) te u Australiji koje i jesu tema ovog rada.

O hrvatskoj dijaspori u državama Latinske Amerike te Australiji je u prošlosti napisano podosta knjiga, stručnih radova, eseja te novinskih članaka, a snimljeno je i mnogo radijskih te televizijskih emisija i priloga. Zahvaljujući novom dobu i povezanosti svijeta posredstvom interneta, mnoge su naše iseljeničke zajednice aktivne na modernim sredstvima komunikacije (društvene mreže, internetske stranice, chatovi, blogovi...). Podatke o našim iseljenicima u Latinskoj Americi su dosada prikupljali i sistematično ih obrađivali mnogi autori (npr. Antić, 1987; Talan, 1998; Kos-Stanišić, 2010 ili Perić Keselj, 2012). Ista situacija je i s našom dijasporom u Australiji (npr. Tkalčević, 1999; Tarle, 2000 ili Mesarić Žabčić, 2012). O našim iseljenicima se sustavno bavi i nekoliko institucija poput Hrvatske matice iseljenika, Hrvatskog svjetskog kongresa, te zadnjih nekoliko godina Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Međutim, nijedan autor se nije sistematičnije bavio političkom predstavljenošću i utjecajem hrvatskih iseljenika (i njihovih potomaka) u političkim institucijama njihovih novih država te ekonomskog utjecaja Hrvata, pa dobivene podatke stavio u komparativnu perspektivu Hrvata Latinske Amerike i Australije. Upravo to je tema ovoga rada. Pitanje je, jesu li i koliko hrvatski iseljenici u navedenim državama politički te ekonomski utjecajni? Rad će doprinijeti: boljem razumijevanju političke i ekonomske stvarnosti hrvatske dijaspore u tim, od Republike Hrvatske, vrlo udaljenim područjima, ukazati na potencijal dijaspore u promicanju Hrvatske u svijetu te ulaganja u domovinu svojih predaka.

Rad je istraživački, što znači da je nastao prikupljanjem i analizom kako sekundarnih izvora tako i raznih statističkih podataka koji su za ovu temu relevantni. Analizirane su tri latinskoameričke države (Argentina, Brazil i Čile), Australija na državnoj razini saveza te, kako bi se stvorila bolja baza za komparaciju tri australske savezne države (Novi Južni Wales, Victorija i Zapadna Australija). Spomenute države su izabrane po principu najvećeg broja hrvatskih iseljenika koji nastanjuju te države. Kako bi se ukazalo na politički utjecaj hrvatske dijaspeore za mjerilo je uzeta politička predstavljenost hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u zakonodavnim (kroz brojnost zastupnika bilo u Gornjem ili Donjem domu nacionalnih parlamenata ili u slučaju Australije kroz brojnost zastupnika u Gornjem i Donjem domu parlamenata triju saveznih država u kojima nalazimo najveći broj hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka) i izvršnim (kroz predsjednike država, vlada ili ministre koji imaju hrvatske korijene) tijelima promatranih država. Osim političkog utjecaja, analiziran je i ekonomski, za kojega je mjerilo bila prisutnost Hrvata na raznim listama najbogatijih i najutjecajnijih osoba promatranih država (poput one Forbesove). Glavna odrednica pomoću koje ćemo nastojati odrediti politički i ekonomski najutjecajnije osobe hrvatskog porijekla u navedenim državama te saveznim australskim državama jest njihovo hrvatsko prezime. U slučaju latinskoameričkih Hrvata to će biti lakši zadatak jer je ondje prisutna španjolska tradicija davanja imena prilikom rođenja djece. Naime, u latinskoameričkim državama je tradicija da se djetetu da ime te dva prezimena, prvo očevo te prvo majčino prezime (www.yuba.stanford.edu, 2018). Upravo ta činjenica će nam omogućiti prepoznavanje pojedinaca koji su eventualno $\frac{1}{2}$ ili čak $\frac{1}{4}$ porijekla Hrvati. U slučaju Australije će to već biti malo teže pošto se u državama engleskog govornog područja primjenjuje sistem davanja imena koji je identičan našem, tj. djetetu se prilikom rođenja daje ime (te u velikom broju slučajeva srednje ime) a kao prezime se uzima očevo prezime. Upravo zbog toga razloga za pretpostaviti je kako će kroz naš „filter“ hrvatskih prezimena neprimijećeno proći mnogi pripadnici našeg naroda kojima je majka hrvatskog porijekla, a otac engleskog, škotskog ili nekog drugog. Zbog ograničenog opsega rada određeno je i razdoblje za koje je promatran i analiziran politički i ekonomski utjecaj naših iseljenika. Zbog činjenice kako je 1991. godine proglašena neovisnost i samostalnost Republike Hrvatske te je od tada ostvaren i odnos nove hrvatske države sa njenim iseljenicima upravo je ta godina uzeta za početnu godinu analize. Kao krajnja godina je određena tekuća 2018. godina. Osim navedenih ciljeva važan segment rada predstavlja i utvrđivanje te usporedba postotka kojeg hrvatsko iseljeničtvo čini u određenoj promatranoj državi ili saveznoj državi.

Šest je poglavlja koji sačinjavaju rad. Osim uvodnog dijela na početku te zaključka na kraju rada, tu su još četiri poglavlja koja čine „tijelo rada“ u kojemu su iznesene najvažnije činjenice te analiza navedenih podataka. U početna dva poglavlja „tijela teksta“ je prikazano terminološko objašnjenje pojmova *dijaspore* te *hrvatska dijaspora*. Također je tematiziran i kontekst te razlozi zbog kojih je došlo do stvaranja brojnih naših iseljeničkih zajednica. Druga dva poglavlja glavnog dijela rada su posvećena hrvatskoj dijaspori u Latinskoj Americi te Australiji. Pretpostavka je da je hrvatska dijaspora u analiziranim državama (posebno uzimajući u obzir njen broj u ukupnom broju stanovnika) vrlo utjecajna, kako politički tako i ekonomski. U skladu s tvrdnjama britanskog sociologa Cohena (1996), također, je za očekivati kako će politički i ekonomski utjecaj naše dijaspore biti veći u onim državama u kojima se naselio veći broj hrvatskih useljenika te u kojima u sadašnjosti živi veći broj njihovih potomaka.

2. Određenje pojma *hrvatska dijaspora*

Pretpostavka je kako svaki rad koji želi biti znanstveni treba započeti s određenjem, tj. definicijom pojma kojim će se baviti. Tu ustaljenu znanstvenu praksu ću primijeniti i u ovom diplomskom radu. Kako bih stvorio pojam o tome što *hrvatska dijaspora* uistinu jest i koje pojedince ona obuhvaća rastavit ću taj pojam na dvije riječi koje ga tvore, *hrvatska* te *dijaspora*. Počet ću s tumačenjem druge od dvije riječi koje tvore tu kovanicu, tj. s pojmom *dijaspore*.

Pojam *dijaspora* potječe od grčke riječi *διασπορά*, što u doslovnom prijevodu na hrvatski jezik znači rasipanje. Spomenuti pojam označava „raseljavanje pripadnika nekog naroda, etničke, vjerske ili etno-konfesijske skupine u krajeve izvan njihove domovine“ (www.enciklopedija.hr, 2018). Na mrežnim stranicama Hrvatske enciklopedije se također navodi kako *dijasporu*, osim prostorne rasutosti, obilježavaju još neka obilježja. Jedno od presudnih obilježja jest nastojanje skupine ili naroda u prenošenju svoga naslijeđa kako bi ta ista skupina očuvala svoj identitet, u novom i različitom okruženju u kojem se našla, nakon odlaska iz domovine. Isti izvor također navodi kako je za očuvanje *dijaspore* važna i njena veličina, tj. brojnost, jer male ili izolirane skupine izvan svoje domovine tendiraju nestajanju. Zanimljiva je i priča o nastajanju same riječi *dijaspora*. Mr.sc. Dragan Hazler iz švicarskog Basela, predsjednik Hrvatske akademske zajednice domovine i dijaspore, u svom kratkom tekstu na mrežnim stranicama spomenute institucije (www.hazud.hr) daje kratak pregled nastanka te riječi. Hazler navodi kako je jedan narod, poznat po svojoj raspršenosti, odigrao ključnu ulogu u nastajanju pojma *dijaspora*. Riječ je o Židovima. Početna opaska autora se odnosi na podsjetnik o povijesti Židova u kojoj je taj narod često bio žrtva različitih progona. Radi takvih progona su oko 500. godine prije našeg doba Židovi završili u Bagdadskom progonu. Ondje su uvidjeli kako su se našli u vrlo naprednoj kulturnoj sredini te su, kako bi spriječili integraciju i asimilaciju, svoj status nazvali grčkom riječju *διασπορά* (*diaspora*). Kako bi se kao narod drugačiji od svoje okoline održali, Židovi su za svoje rabine birali najsposobnije ljude. Osim toga, osnivali su i različite škole te akademije. Hazler zaključuje kako je upravo status dijaspore spasio i čak unaprijedio Židove te kao dokaz navodi činjenicu da su Židovi na prijelazu 10. i 11. stoljeća u Europi imali 13 Akademija, dok s druge strane, svi europski narodi nisu imali niti jednu takvu instituciju (Hazler, 2014).

Veliki doprinos znanstvenom proučavanju *dijaspore* dao je britanski sociolog Robin Cohen. **Godine 1997.** Cohen razlikuje nekoliko vrsta grupa ili naroda koji su se našli izvan granica svoje domovine. Tako je stvorena tipologija *dijaspore* koja navodi pet vrsta, zapravo

razloga radi kojih su takve zajednice formirane. *Dijaspora* tako može biti: žrtvoslovna, radna, trgovačka, imperijalna i kulturna (www.enciklopedija.hr, 2018a).

Nakon definicije i pojašnjenja nastanka riječi *dijaspora*, slijedi pojašnjenje prve riječi, *hrvatska*, iz kovanice *hrvatska dijaspora*. Pod objašnjenjem mislim na pojašnjenje koji pojedinci se ubrajaju u tu zajednicu koja tvori hrvatski narod izvan granica naše domovine. Kao prvo, bitno je napomenuti kako ne možemo o svim Hrvatima izvan granica Republike Hrvatske govoriti kao o *hrvatskoj dijaspori*. Hrvati izvan Republike Hrvatske, kako navodi Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, se dijele na tri grupe. Prvu grupu čine Hrvati u susjednoj Bosni i Hercegovini, koji su jedan od njena tri konstitutivna naroda, pa prema tome te Hrvate ne možemo nazivati *dijasporom*. Drugu grupu predstavljaju hrvatske nacionalne manjine koje se nalaze prvenstveno u državama bližeg susjedstva Republike Hrvatske. U tu skupinu se primjerice ubrajaju Hrvati u Vojvodini (Republika Srbija) ili Boki kotorskoj (Republika Crna Gora) koji ondje žive od vremena od kada su i Hrvati došli na područje današnje Republike Hrvatske. Stoga, ni takve zajednice ne možemo smatrati *dijasporom*. Treću skupinu predstavlja *hrvatska dijaspora* u pravom smislu te riječi, točnije Hrvati koji su se s područja današnje Republike Hrvatske (te Bosne i Hercegovine i država u kojima su autohtona nacionalna manjina) kroz povijest iselili u druge države svijeta (www.hrvatiizvanrh.hr, 2018). Dakle, *hrvatskom dijasporom* se smatraju pojedinci koji su se odselili s navedenih područja te njihovi potomci koji su očuvali nacionalni identitet te svijest o pripadnosti hrvatskom narodu. Koliko je ta svijest u hrvatskoj dijaspori očuvana do današnjih dana, govori i činjenica kako u svijetu imamo primjera pripadnika pete i šeste generacije potomaka hrvatskih iseljenika koji se smatraju Hrvatima te žele s Republikom Hrvatskom održavati kontakte kroz razne oblike suradnje.

Danas je uvriježeno mišljenje kako temeljem „procjena hrvatskih diplomatskih misija i konzularnih ureda, hrvatskih katoličkih misija, kao i popisa stanovništva u državama u kojima borave hrvatski iseljenici i njihovi potomci ... oko 3 milijuna hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka živi izvan Hrvatske i širom svijeta“ (www.hrvatiizvanrh.hr, 2018). Do spomenutog broja je bilo iznimno teško doći pošto se nikada sa sigurnošću neće moći utvrditi točan broj pripadnika hrvatskog naroda u *dijaspori*. Razlog tomu leži u činjenici da su se kroz povijest, a posebno u početnom razdoblju masovnijeg iseljavanja, Hrvati kao narod nalazili u dvije višenacionalne države: Austro-Ugarskoj i Jugoslaviji. Stoga su prilikom dolaska u svoje nove države Hrvati često popisivani kao Austrijanci, Mađari, Talijani, Dalmatinci, Hercegovci, Jugoslaveni itd.

Obzirom da iseljavanje stanovništva iz područja današnje Republike Hrvatske traje stoljećima Hrvatska se smatra iseljeničkom državom. S druge strane, veliki broj Hrvata je pronašao novi život u tzv. useljeničkim državama, koje su primile milijune useljenika poglavito u 19. i početkom 20. stoljeća. Prema navodima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske moguće je izdvojiti pet razdoblja u iseljavanju Hrvata. Prvo razdoblje je trajalo od 1880-ih do Prvog svjetskog rata, a države u koje su se Hrvati upućivali su prvenstveno bile Sjedinjene Američke Države, Latinska Amerika, Južna Afrika, Australija te Novi Zeland. Drugi val iseljavanja je trajao od 1918. godine do Drugog svjetskog rata. Države koje su u tom razdoblju primile najveći broj Hrvata su: Njemačka, Francuska i Belgija. Treće razdoblje odlaska Hrvata se odvijalo krajem i neposredno nakon Drugog svjetskog rata, kada su glavna odredišta hrvatskih iseljenika bila Argentina te druge zemlje u Latinskoj i Sjevernoj Americi. Četvrta faza odlaska velikog broja Hrvata u druge države se događa nakon 1965. godine kada većina njih odlazi u Zapadnu Europu, Australiju, Novi Zeland i Kanadu. Konačno, peti val iseljavanja iz Republike Hrvatske se događa tijekom i nakon Domovinskog rata 1990-ih godina. Glavna odredišta iseljenika petoga vala su bila: Njemačka, Švicarska, Austrija, Kanada, Sjedinjene Američke Države, Australija i Novi Zeland.

3. Kontekst nastanka hrvatske dijaspora

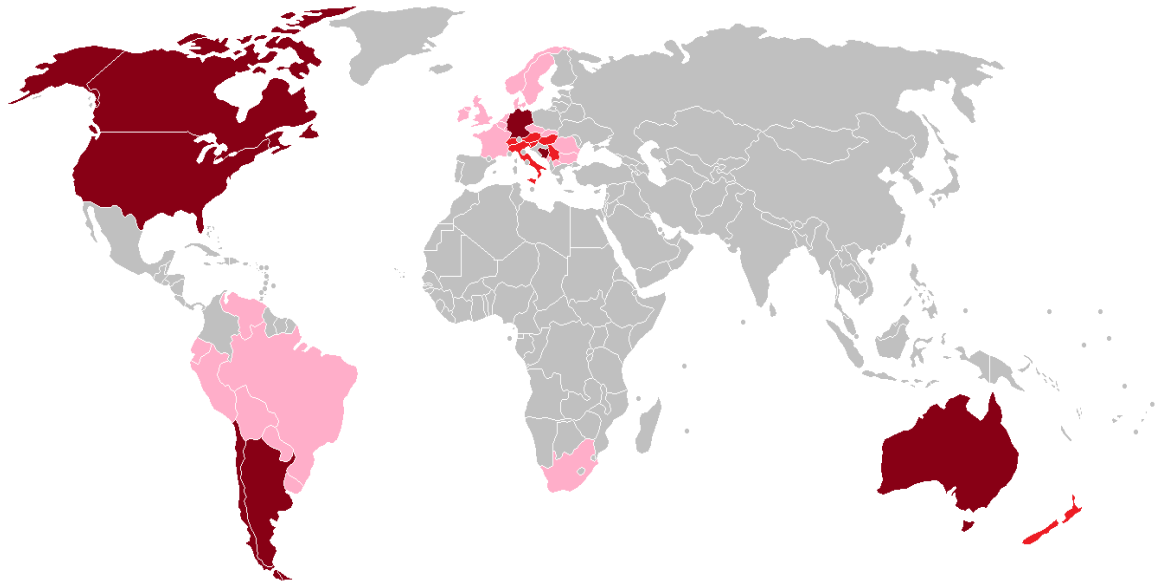
Proces nastajanja hrvatske dijaspora obuhvaća dugo vremensko razdoblje. Za taj proces ni danas ne možemo reći kako je okončan, jer smo svakodnevno suočeni s iseljavanjem velikog broja hrvatskih građana iz matične države. Dugotrajnost toga procesa dokazuje i iznesena podjela u drugom poglavlju koja tematizira iseljavanje Hrvata te ga dijeli na pet vremenskih perioda, tj. valova iseljavanja. Kao što je, također u drugom poglavlju, već spomenuto, postoji pet vrsta nastanka dijaspora koje je iznio britanski sociolog Robin Cohen: žrtvoslovna, radna, trgovačka, imperijalna i kulturna (1996: 8-9). Kako je predmet istraživanja ovoga rada hrvatska dijaspora u Latinskoj Americi i Australiji, u nastavku rada će biti iznesene pojedinosti upravo o tim skupinama naših sunarodnjaka u inozemstvu.

Kako se iz podjele na valove iseljavanja, koju iznosi Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, može vidjeti, države Latinske Amerike te Australija su kao odredišne zemlje naših iseljenika prisutne u svim, osim u drugom valu iseljavanja. Države Latinske Amerike su najveći broj hrvatskih iseljenika prihvatile u prvom i trećem valu iseljavanja, tj. u periodima između 1880-ih godina i Prvog svjetskog rata te krajem i neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Australija je pak među najpoželjnijim odredištima naših iseljenika navedena u prvom, četvrtom te petom iseljeničkom valu. Navedena činjenica svjedoči o tome kako je useljavanje Hrvata u Australiju proces koji je iznimno dugotrajan te da za razliku od država Latinske Amerike masovno useljavanje Hrvata u Australiju nije završeno nakon Drugog svjetskog rata. Naprotiv, najveći broj Hrvata u Australiju se uselio 1960-ih i 1970-ih godina, a taj val je slijedio i onaj tijekom i nakon Domovinskog rata kada u Australiju dolazi veliki broj Hrvata kako iz Republike Hrvatske tako i iz Bosne i Hercegovine.

Imajući u vidu Cohenovu podjelu na pet vrsta dijaspora, za hrvatsku dijasporu u Latinskoj Americi i Australiji je najprikladnije zaključiti kako su to radna i u manjem dijelu žrtvoslovna dijaspora, jer je određeni broj iseljenika emigrirao upravo zbog političkih progona te nemogućnosti bilo kakvog napredovanja u karijeri. O razlozima odlaska iz Hrvatske u vrijeme prvog vala iseljavanja Ivan Pederin navodi kako se krajem 19. i početkom 20. stoljeća „narod hrpimice iseljao ... zbog opće gospodarske zaostalosti, a posebno zbog vinske klauzule iz 1891. po kojoj je snižena carina na uvoz vina iz Italije jer je ta zemlja bila austrijska saveznica. Kao daljnji uzroci iseljavanja navode se: agrarna prenapučenost, ukidanje kmetstva sa slobodom kretanja, prezaduženost seljaka, raspad zadruga, pauperizacija

sela, lihva“ (1996: 219). Dakle, može se govoriti prvenstveno o iseljavanju stanovništva radi pronalaženja boljih uvjeta života te samo u manjem dijelu o politički motiviranom iseljavanju, i to ako kao politički poticaj iseljavanju protumačimo spomenutu vinsku klauzulu krajem 19. stoljeća. Što se tiče trećeg vala iseljavanja, čiji uzroci leže u Drugom svjetskom ratu te razdoblju neposredno nakon njega, može se reći kako su iseljenici upravo toga vala najviše okarakterizirani kao politički emigranti, pa sami za sebe, ili njihovi potomci za njih, tvrde kako su primjer začetka hrvatske žrtvoslovne dijaspor. „Drugi svjetski rat“, kako navodi Ivan Čizmić, „potaknuo je dosta velik val iseljavanja iz Hrvatske, koji se odvijao u nekoliko faza“. Isti autor nastavlja kako su se „u iseljeništvu našli i preživjeli hrvatski vojnici i civili koji su se povlačili iz **Hrvatske** u vrijeme sloma Nezavisne države Hrvatske“ (1998: 49). Upravo ti iseljenici koji su u određenom broju bili pripadnici vojske poražene Nezavisne Države Hrvatske, te u sadašnjosti njihovi potomci, za sebe tvrde kako su oni element žrtvoslovlja u hrvatskoj dijaspori pa se takvima žele i nazivati. Međutim, u tom valu iseljavanja su sudjelovali i brojni civili koji su se bojali odmazde pobjedničke strane i nove komunističke vlasti pa stoga u određenom opsegu o njima možemo raspravljati kao o emigraciji koja je nastala silom, tj. koja je seljenjem podnijela žrtvu i stradanje. Četvrti val iseljavanja je prvenstveno povezan uz radnu dijasporu. Najvažniji poticaj iseljavanju u tom valu je dalo otvaranje tržišta rada (sloboda iseljavanja) sredinom 1960-ih godina u ondašnjoj komunističkoj Jugoslaviji. Važno je napomenuti kako nakon trećeg vala iseljavanja nema masovnijeg doseljavanja Hrvata u države Latinske Amerike, međutim Australija ostaje među državama koje primaju sve veći broj hrvatskih imigranata. Spomenutu činjenicu potkrepljuje i Ivica Nejašmić donoseći informaciju kako „službena statistika raspolaže podacima o poslijeratnoj ekonomskoj vanjskoj migraciji tek od godine 1960. Prema tim podacima u razdoblju 1960-1966. iz Hrvatske se iselilo 12.196 osoba, od čega u prekomorske zemlje 7.431 (u Australiju čak 5.192)“ (1990: 521). Peti val iseljavanja, koji je uslijedio za vrijeme i nakon Domovinskog rata, bio je posebno masovan. Republika Hrvatska početkom 1990-ih godina „ulazi u jednu posebnu etapu svoga društveno-političkog i demografskog razvoja. Agresija i rat na njezinu teritoriju te poratne i tranzicijske teškoće, uz neizbježan utjecaj na društvena zbivanja i procese, posebice su uzdrmali demografska kretanja. Ratna agresija na Hrvatsku početkom devedesetih izazvala je vrlo jako iseljavanje. Migracijski gubici kao posljedica rata iznose 418.507 osoba, ili 93% ukupnih demografskih gubitaka u Domovinskom ratu“ (Živić i Pokos, 2004, cit. prema Nejašmić, 2014: 417). Vidljivo je, dakle, kako su države Latinske Amerike te Australija primile iznimno veliki broj hrvatskih građana, od kraja 19. stoljeća pa sve do današnjih dana. Takav broj iseljenika bi bio značajan i za

mnogo naseljenije države od Republike Hrvatske. Uzevši u obzir kako trenutno, prema raznim procjenama, u Republici Hrvatskoj ne živi više od četiri milijuna stanovnika te podatak kako se procjenjuje da van granica Republike Hrvatske živi bar tri milijuna Hrvata, masovnost iseljavanja postaje jasna. Gotovo cijela jedna „Republika Hrvatska“ se nalazi izvana njenih granica i raseljena je diljem svijeta. Tu činjenicu zorno prikazuju statistički podatci izneseni od strane Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Brojnost hrvatske dijasporu se najbolje može predočiti sljedećom kartom.

Karta 1: Rasprostranjenost hrvatske dijasporu u svijetu^{1 2}

Gornja karta zorno prikazuje kako su upravo države Latinske Amerike (posebice Argentina, Čile te Brazil) i Australija u skupini svjetskih država koje su primile najveći broj hrvatskih iseljenika. Postoje razne procjene o broju hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u navedenim državama. Međutim, podaci Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske se podudaraju s ostalim autorima, pa tako istim brojkama kao Državni ured raspolaže i Kos-Stanišić koja navodi kako je broj hrvatskih iseljenika u spomenute tri **latinoameričke** države sljedeći: u Argentini oko 250.000, Brazilu oko 25.000 te Čileu oko

¹ Karta 1 je nastala pomoću podataka sa mrežnih stranica Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske (<http://www.hrvatiizvanrh.hr/hr/hmiu/stanje-hrvatskih-iseljenika-i-njihovih-potomaka-u-inozemstvu/15>) (pristupljeno: 07.08.2018). Slijepa karta svijeta s označenim državnim granicama je preuzeta s https://commons.wikimedia.org/wiki/Maps_of_the_world#/media/File:BlankMap-World-v2.png (07.08.2018) te uređena od strane autora diplomskog rada pomoću programa Paint.

² Države označene tamnocrvenom bojom su one u kojima živi više od 200.000 hrvatskih iseljenika, države označene crvenom bojom ih imaju između 50.000 i 200.000, dok države označene rozom bojom imaju manje od 50.000 hrvatskih iseljenika.

200.000 (2010: 164). Za Australiju se procjenjuje kako je primila oko 250.000 hrvatskih iseljenika.

4. Hrvatska dijaspora u Latinskoj Americi

Latinska Amerika je u globalnom kontekstu često zapostavljena te joj se ne pridaje onoliko pažnje koliko zaslužuje. Kao jedno od prirodno i reljefno najraznovrsnijih te prirodnim resursima najbogatijih područja svijeta, ova je regija vremenom ipak postajala sve zanimljivijom kako za turiste tako i za industrijalce koji su se iskorištavanjem njenih prirodnih bogatstava (nafta, plin, razni minerali) obogatili. U tu regiju, zajedno s pripadnicima brojnih drugih europskih naroda, vrlo rano doseljavaju i Hrvati. Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske tako na svojim mrežnim stranicama (www.hrvatiizvanrh.hr, 2018) navodi kako se države Latinske Amerike nalaze među prvim područjima u koja su se Hrvati iseljavali. Od ukupno pet navedenih valova iseljavanja Hrvata u razne svjetske države, Latinska Amerika je kao regija useljavanja velikog broja Hrvata zastupljena u prvom, od 1880-ih godina do početka Prvog svjetskog rata te trećem valu koji se događao krajem te neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Tada završava masovno useljavanje Hrvata u države te regije jer su nakon toga razdoblja doseljavanja Hrvata bila u najvećoj mjeri povezana sa profesionalnim obvezama, znanstvenim i stručnim usavršavanjem ili avanturizmom. Ovo poglavlje prikazuje razne aspekte prisutnosti Hrvata na tom području.

Karta 2: Latinskoameričke države s najvećim brojem hrvatskih doseljenika

Za početak slijedi kratak povijesni pregled doseljavanja Hrvata u tu regiju, nakon čega slijede primjeri uspješnih hrvatskih iseljenika u području politike i ekonomije u tri izabrane latinskoameričke države: Argentini, Čileu te Brazilu. U navedenim državama živi oko pola milijuna stanovnika koji svoje porijeklo vuku iz Hrvatske (Kos-Stanišić, 2010: 164). Karta 2 prikazuje navedene latinskoameričke države.^{3 4}

4.1. Povijest doseljavanja Hrvata u Latinsku Ameriku

Države Latinske Amerike su dugo vremena bile prihvatilišta za mnoge naše iseljenike u potrazi za sigurnijom budućnosti. Međutim, postoje i podatci kako su Hrvati „slučajno“ dospjeli do latinskoameričkog kopna mnogo ranije od početka masovnih valova useljavanja u tu regiju 1880-ih godina. Tako postoje zapisi kako su prvi naši ljudi koji su „došli do obala Južne Amerike bili pomorci. Prema nekim podacima, jedna dubrovačka ekspedicija doplovila je 1510. godine u Južnu Ameriku tražeći mjesto gdje bi smjestili izbjeglice koje su došle u Dubrovnik bježeći pred Turcima“ (Leontić, 1962, cit. prema Antić, 1987: 9). Glavni razlozi

³ Karta 2 je nastala pomoću podataka iz knjige „Latinska Amerika i suvremeni svijet“ autorice Lidije Kos-Stanišić (2010: 164). Slijepa karta Latinske Amerike s označenim državnim granicama preuzeta je s <https://www.worldatlas.com/webimage/countrys/namerica/latinout.htm> (07.08.2018) te uređena od strane autora diplomskog rada u programu Paint.

⁴ Plavom bojom je označena Argentina, crvenom bojom Čile, a zelenom bojom Brazil.

iseljavanja naših ljudi, u početnim godinama uglavnom iz Dalmacije, su bili: posljedice vinske klauzule 1891. godine, agrarna prenapučenost, politički pritisci i grubo podređivanje Dalmacije središnjoj austrijskoj vlasti te izrazito liberalna useljenička politika latinskoameričkih republika (Antić, 1987: 10-13). Zbog navedenih razloga broj hrvatskih useljenika u spomenute države je sve više rastao te su naši iseljenici ondje organizirali novi život. Stvorili su i uključili se u rad brojnih društava, osnivali škole za svoju djecu, izgrađivali i naseljavali dotada netaknuta prostranstva južnoameričkog kontinenta, a uz sve to uspjeli su očuvati nacionalni identitet i svijest o pripadnosti hrvatskom narodu.

Još jedan masovni val naših iseljenika stigao je u Latinsku Ameriku u zadnjim danima Drugog svjetskog rata te godinama koje su slijedile neposredno nakon njega. Ta generacija iseljenika i njihovi potomci najviše ističu politički motiv iseljavanja iz domovine te useljavanja u nove države. Za sebe smatraju da su, u određenom smislu, žrtvoslovna dijaspora uzevši u obzir njihov put i prolazak kroz strahote Drugog svjetskog rata. Često je među pripadnicima starijih useljenika i onih pridošlih krajem Drugog svjetskog rata zbog toga znalo doći i do sukoba i svađa. Stariji useljenici nisu bili prisutni za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske te su iz daljine trezvenije mogli pratiti kako je ta država funkcionirala i koje je sve strašne posljedice ona imala kako za hrvatski narod tako i za ostale koji su naseljavali taj teritorij od 1941. do 1945. godine. Za razliku od njih, novi useljenici su često bili aktivni sudionici u dešavanjima Drugog svjetskog rata te su žalili nakon poraza Nezavisne Države Hrvatske te pobjede partizana i osnutka nove Jugoslavije, prvo u obliku FNRJ koji će se kasnije promijeniti u SFRJ. Smatrali su kako će ulaskom hrvatskog naroda u novu federaciju naš narod postati podređen drugima te će to u konačnici dovesti do konačnog nestanka bilo kakve hrvatske državnosti. Stoga su upravo u državama Latinske Amerike bile snažne izdavačke djelatnosti koje su se borile za osamostaljenje Hrvatske smatrajući Jugoslaviju tamnicom naroda.

Nakon tog vala useljavanja masovno doseljavane naših ljudi u Latinsku Ameriku prestaje. Za razliku od slučaja Australije, čija analiza slijedi nakon ove latinskoameričke, iseljenici nakon liberalizacije radnog tržišta i emigracijske politike SFRJ sredinom 1960-ih godina ne odlučuju se u većem broju za odlazak u države Južne Amerike. Uz sve nedaće s kojima su se naši iseljenici u novoj domovini morali suočiti oni su ostali međusobno povezani. Veliki utjecaj na to je imala i činjenica slabog ekonomskog stanja jer su hrvatski iseljenici „kao pripadnici ekonomski slabije skupine bili prilično aktivni u korist vlastite etničke skupine, ali i slabije otvoreni u odnosima s drugim etničkim skupinama. U

oblikovanju njihovog identiteta velik utjecaj je imalo porijeklo jer su više bili vezani uz društvo emigracije, a manje za društvo imigracije“ (Perić Kaselj, 2012: 101). Kroz sva navedena razdoblja useljavanja do danas, broj naših doseljenika i njihovih potomaka u regiju Latinske Amerike je porastao na preko pola milijuna (prema nekim procjenama je taj broj i znatno veći) (www.hrvatiizvanrh.hr, 2018).

Značajan je broj naših iseljenika i njihovih potomaka koji su u novim domovinama Južne Amerike ostvarili svoje snove te postigli zavidne karijere i uspjehe u raznim društvenim područjima tih država. Hrvati Latinske Amerike tako primjerice zauzimaju najviše pozicije katoličke crkve (nekoliko je biskupa i kardinala našega porijekla), istaknuti su u zabavnoj industriji gdje je mnogo pjevača te glumaca iz hrvatskih zajednica diljem Latinske Amerike. U raznim sportovima je također određen broj vrhunskih sportaša našega porijekla. Najveću zaslugu za očuvanje nacionalnog identiteta naših iseljenika u toj dalekoj regiji su, uz hrvatske misionare, imala razna društva i udruženja naših sunarodnjaka u raznim državama tog dijela svijeta. Postoji cijela jedna lepeza razloga osnivanja iseljeničkih udruženja u Latinskoj Americi. Iseljenici su ih osnivali kao vatrogasna društva, društva za obrazovanje dječaka i djevojčica, literarna, folklorna, pjevačka i ina društva. Od osamostaljenja Republike Hrvatske država ulaže značajne napore kako bi očuvala i poboljšala razinu komunikacije s našim iseljenicima. U tu svrhu država tim našim iseljenicima šalje učitelje hrvatskoga jezika koji u velikom broju slučajeva znače i jedini kontakt s domovinom predaka. Osim pomoći u obliku nastave jezika te povijesti i kulture, organiziraju se i ljetne škole u domovini te intenzivni tečajevi jezika, kako oni on-line tako i oni na fakultetima diljem Republike Hrvatske u kojima država financijski kroz stipendije potiče učenje našeg jezika kod potomaka iseljenika (www.mzo.hr, 2018). Potomci hrvatskih imigranata su u latinskoameričkim državama ostvarili značajan utjecaj u području politike i ekonomije, o čemu više u nastavku.

4.2. Politički i ekonomski utjecaj latinskoameričkih Hrvata

U svrhu testiranja početne teze kako je zatupljenost hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u političkim institucijama te ekonomskom životu latinskoameričkih država dobra, kao mjerilo te uspješnosti će biti korištena predstavljenost Hrvata u zakonodavnim i izvršnim institucijama vlasti Argentine, Čilea te Brazila. Za testiranje uspješnosti Hrvata u ekonomskom životu spomenutih država ćemo koristiti liste najbogatijih Latinoamerikanaca (poput onih magazina Forbes) te ostale izvore. Kao izvori podataka o predstavljenosti Hrvata u zakonodavnim i izvršnim institucijama će poslužiti službene mrežne stranice tih institucija, a uz njih ćemo koristiti i biografije pojedinih političara. Razdoblje koje ćemo promatrati će

biti ograničeno početnom 1991. godinom, a krajnja godina promatranja je tekuća 2018. Razlog vremenskog ograničenja je, uz ograničenost rada, činjenica da je 1991. godine proglašena neovisnost Republike Hrvatske pa se od tada u literaturi češće spominju i naši iseljenici. Prva od tri analizirane države je Argentina.

4.3. Argentina

Današnji teritorij Argentine je Europljanima postao dostupan nakon velikih geografskih otkrića i nakon što su to područje kolonizirali Španjolci. Pojedinačno na to područje Hrvati dolaze izuzetno rano pa se zna pojaviti i teza kako je čak i na **Kolumbovim** brodovima bilo mornara Hrvata. Međutim, masovan dolazak i useljavanje Hrvata u tu državu započinje, kako navodi Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, 1880-ih godina i traje do početka Prvog svjetskog rata, a prati ga još jedan veliki val useljavanja Hrvata krajem Drugog svjetskog rata (www.hrvatiizvanrh.hr, 2018). Argentinski Ustav iz 1994. godine odredio je Argentinu kao saveznu republiku s predsjedničkim sustavom vlasti. Predsjednik Republike, dakle, ima vrlo važnu političku funkciju jer je on istodobno i predsjednik države kao i predsjednik vlade. Zbog toga predsjednik ima „široke ovlasti u vanjskoj i unutarnjoj politici, imenuje članove vlade, zapovjednik je oružanih snaga, imenuje suce Vrhovnog suda, što potvrđuje Senat dvotrećinskom većinom“ (www.enciklopedija.hr, 2018c). Isti izvor navodi kako zakonodavnu vlast „ima dvodomni Nacionalni kongres (Congreso Nacional), koji se sastoji od Zastupničkog doma (Cámara de Diputados) i Senata (Senado). Zastupnički dom ima 257 zastupnika koji se biraju na 4 godine na izravnim izborima, koji se provode svake druge godine kako bi se izabrala polovica zastupnika. Senat čine 72 senatora koje izravno biraju građani na način da se svake dvije godine bira trećina senatora za mandat od 6 godina“.

Prema informacijama koje su dostupne na službenim mrežnim stranicama argentinskog Nacionalnog kongresa (www.congreso.gob.ar, 2018) zastupnici hrvatskog porijekla su od 1991. godine bili prisutni kako u Zastupničkom domu tako i u Senatu, tj. u oba doma argentinskog parlamenta. Bitno je napomenuti kako na službenim mrežnim stranicama Nacionalnog kongresa nema navedenih podataka za zastupnike Zastupničkog doma prije 2015. godine pa je promatrano razdoblje za taj dom argentinskog parlamenta samo dva posljednja izborna ciklusa (2015. i 2017. godina). Kada smo već kod Zastupničkog doma možemo reći kako je od 2015. godine u njegov sastav uspjelo ući dvoje zastupnika **čiji su oba, jedan od roditelja ili netko od baka i djedova hrvatskog porijekla**. U izbornom ciklusu 2015. godine zastupnicima su postali Luana Volnovich (www.hcdn.gob.ar, 2018a) i Maximo Carlos

Kirchner (www.hcdn.gob.ar, 2018b) **sin argentinskog predsjednika Nestora Kirchnera Ostoića o kojem u nastavku teksta slijedi detaljnija analiza. Dakle, matematički rečeno Maximo Carlos je ¼ hrvatskog porijekla.** Volnovich je u Zastupnički dom ušla kao kandidatkinja bloka Frente para la Victoria – PJ iz izbornog distrikta Buenos Airesa, a Kirchner je zastupnikom postao kao kandidat istoga bloka, ali je došao iz izbornog distrikta Santa Cruz. Oboje kandidata su uspjeli 2017. godine izboriti još jedan mandat, tako da će u klupama Zastupničkog doma provesti najmanje četiri godine, tj. od 2015. godine do sljedećih izbora 2019. godine.

Za zastupnike gornjeg doma Nacionalnog kongresa Argentine (Senata) na njegovim službenim mrežnim stranicama (www.senato.gov.ar, 2018a) imamo podatke za cijelo planirano promatrano razdoblje, tj. od 1991. godine do danas. Iz tih podataka proizlazi kako je troje potomaka naših iseljenika u Argentini uspjelo ući u tamošnji savezni Senat te nositi prestižnu i časnu titulu senatora. Za promatrano razdoblje to je prva uspjela ostvariti Liliana Gurdulich de Correa (www.senato.gov.ar, 2018b) osvojivši senatorski mandat na izborima 1983. godine. Kao senatorica ondje ostaje punih devet godina, dakle do 1992. godine. U Senat je ušla kao kandidatkinja stranke Justicialista i to iz provincije Santa Fe. Sljedeći potomak naših iseljenika kojemu je uspjelo isto je bio Roy Abelardo Nikisch (www.senato.gov.ar, 2018b). Nikisch je senatorom postao na izborima održanim 2007. godine kao kandidat stranke Alianza Frente de Todos iz provincije Chaco. Kao senator se zadržao šest godina, do 2013. Treći senator saveznog Senata koji ima hrvatske korijene postaje 2009. godine Jorge Esteban Banicevich (www.senato.gov.ar, 2018b). U Senat ulazi iz provincije Santa Cruz kao kandidat stranke Frente para la Victoria. Ondje se uspijeva zadržati tek jedan mandat, te na izborima 2009. godine ne prolazi izborni prag.

Osim zastupnika u oba doma Nacionalnog kongresa Argentine potomci naših iseljenika u toj su državi ostvarili i druge značajne političke pozicije. Vrijedna spomena jest i činjenica kako je i jedna ministrica u promatranom razdoblju bila hrvatskih korijena (iako je još takvih ministara bilo prije 1991. godine). Radi se o ministrici socijalnog razvoja, Aliciji Kirchner (www.argentina.gob.ar, 2018) koja je svoju ministarsku funkciju zadržala punih devet godina, do 2015. godine kada postaje guvernerkom Santa Cruza. Članica je stranke Justicialista te starija sestra još jedne važne ličnosti hrvatske zajednice u Argentini koji je ostvario značajnu političku karijeru. Mlađi brat ministricice Alicije Kirchner, Nestor Kirchner Ostoić (www.caserosada.gob.ar, 2018) bio je argentinski predsjednik države i vlade (šef države). Predsjednički mandat mu je trajao od 2003. do 2007. godine. Mandat je osvojio kao

kandidat stranke Justicialista. U ovim slučajevima dolazi do izražaja prije spominjano dodjeljivanje prezimena u državama čiji je govorni i službeni jezik španjolski. Naime, da uz prezime svoga oca (Kirchner) nisu dodali i majčino prezime (Ostoić) nikada ne bismo mogli zaključiti kako se radi o potomku hrvatske iseljenice iz Punta Arenasa, kako piše Amato (2010). Što se tiče uspješnih pripadnika naše zajednice u ekonomskom životu Argentine postoje brojni uspješni ljudi koji su radom u raznim područjima stekli veliko bogatstvo i ugled u argentinskom društvu. Od početka doseljavanja mnogi su se Hrvati angažirali u poljoprivredi, rudarstvu, pomorstvu, ribolovu te drugim ekonomskim granama. Međutim, kako danas na Forbesovoj službenoj listi najbogatijih Argentinaca nema navedenog niti jednoga od njih, nije bilo drugih kriterija prema kojim bi se dalo raspoznati tko je uspješniji od koga pa ćemo ih u ovoj analizi izostaviti.

Promatrano razdoblje je pokazalo kako je ukupno pet potomaka naših iseljenika uspjelo postati zastupnicima i senatorima Nacionalnog kongresa Argentine. Dvoje od njih, senatorica Volnovich te senator Kirchner obavljaju svoje dužnosti i danas, dok u Zastupničkom domu trenutno nemamo prisutnog niti jednog zastupnika naše iseljeničke zajednice u toj državi. Divljenja je vrijedna i činjenica kako su u promatranom razdoblju dvije osobe hrvatskog porijekla uspjele postati ministricom u argentinskoj vladi te šefom argentinske države (uloga i predsjednika i premijera). Za zaključiti se da i činjenica kako je jedna obitelj, obitelj Kirchner, postala svojevrsna politička dinastija Argentine čiji su brojni pripadnici obnašali razne političke funkcije te države. Nadalje, zanimljiv zaključak je i činjenica kako je velika većina argentinskih zastupnika te članova vlade hrvatskog porijekla članovi peronističke stranke. Zanimljive informacije o peronističkoj stranci, kroz opis tzv. *kirchnerizma* daje i Kos-Stanišić. Autorica naglašava kako su karakteristike *kirchnerizma* „da pripada lijevoj političkoj opciji, zalaže se za zaštitu ljudskih prava, odbacuje neoliberalističku politiku koju su provodili stranački kolege Menem i de la Rúa te zagovara razvojnu ekonomsku politiku, protivi se sklapanju sporazuma o stvaranju Slobodne trgovačke zone Amerika, promovira Mercosur i razvijanje dobrih odnosa s lijevim latinskoameričkim vladama Venezuele, Ekvadora, Kube, Bolivije i Brazila“ (2014: 44). Sve iznesene činjenice i podatci su zadivljujući uzmemo li u obzir kako hrvatska zajednica od „samo“ 250.000 ljudi u državi sa preko 44 milijuna stanovnika uspijeva uvijek iznova imati nekog od svojih pripadnika na nekoj od najvažnijih političkih funkcija u toj državi koja pripada grupi najvećih ekonomija svijeta. Nakon Argentine, najviše naših iseljenika u Latinskoj Americi živi u Čileu, stoga je analiza te države sljedeća.

4.4. Čile

Hrvati se u Čile, kao i u Argentinu, masovnije doseljavaju 1880-ih godina. Ipak među tim doseljenicima postoji razlika, jer je dosta naših ljudi u Čile došlo upravo preko Argentine koju su napustili kada se u Čileu stvorila bolja prilika za njihov prosperitet. U Čileu su se Hrvati u početku nastanjivali većinom u dva mjesta na krajnjem jugu te zemlje koju obilježava vrlo oštra i negostoljubiva klima. Perić Kaselj (2012: 100) tako navodi da su „u Punta Arenasu i Porveniru osnovane prve hrvatske iseljeničke zajednice. Iseljenici su se naseljavali u Punta Arenasu zbog nalazišta zlata u rječici Rio de la Minas koja protječe kroz Punta Arenas“, ali „sve do 1890-ih ne može se govoriti o hrvatskoj koloniji (zajednici) u Punta Arenasu jer je grad bio samo tranzitno središte preko kojega su iseljenici odlazili prema nalazištima zlata u okolici“. Ostali Hrvati su se naselili u većem broju još u Antofagasti na sjeveru države te glavnome gradu Santiagu. Danas se većina stručnjaka (npr. Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske ili Kos-Stanišić 2010: 164) slaže kako u Čileu živi oko 200.000 osoba s hrvatskim korijenima, iako pojedine procjene dosežu i brojku od 750.000, što je vjerojatno pretjerano.

Što se tiče političkog sustava i vlasti Čilea prikladno je reći da je veoma sličan argentinskom. Međutim, najveća razlika je u tome što je Argentina savezna, a Čile unitarna država. Čile je nadalje republika s predsjedničkim sustavom vlasti, u kojemu predsjednik obavlja funkciju šefa države (i predsjednik države i premijer). Što se tiče zakonodavne vlasti, ona je u rukama dvodomnog Nacionalnog kongresa (Congreso Nacional) „koji se sastoji od Zastupničkog doma (Camara de Diputados) i Senata (Sendado). Zastupnički dom ima 120 zastupnika, izravno biranih za mandat od 4 godine. Senat ima 38 senatora, koje izravno biraju građani regija (između 2 i 4 po regiji) za mandat od 8 godina (svake četvrte godine bira se polovica senatora)“ (www.enciklopedija.hr, 2018d). U nastavku slijedi analiza utjecaja pripadnika hrvatske dijasporu u Čileu istom metodologijom koja je primijenjena i u slučaju Argentine.

Dostupne informacije na službenim mrežnim stranicama Zastupničkog doma (www.camara.cl, 2018) te Senata (www.senado.cl, 2018) govore kako je u promatranom razdoblju ukupno sedam pripadnika hrvatske zajednice u Čileu uspjelo postati zastupnicima u Zastupničkom domu te još petero njih senatorima čileanskog Senata. Zastupnikom 1990. godine postaje Federico Mekis Martinez kojemu mandat traje do 1994. godine. U zastupnički dom ulazi kao kandidat stranke Renovacion Nacional za distrikt 32 (Rancagua). Nakon njega to uspijeva 1994. godine Zarko Luksic Sandoval, koji svoje mjesto zadržava sve do 2006.

godine. U zastupničke klupe sjeda kao kandidat El Partido Democrata Cristiano za distrikt 16. 1997. godine još jedan naš iseljenik, Mario Bertolino Rendic ulazi u Zastupnički dom te zastupnikom ostaje sve do 2013. godine. Izabran je kao kandidat stranke Renovacion Nacional u distriktu 7. **Godine 2010.** svoj mandat u Zastupničkom domu osvaja Miodrag Arturo Marinović Solo de Zaldier, koji se ondje zadržao do 2014. godine. Nije bio članom niti jedne političke stranke, a na izborima je kao nezavisni kandidat izabran u distriktu 60. **Godine 2014.** čak troje pripadnika hrvatske zajednice u Čileu osvajaju mandat u Donjem domu čileanskog parlamenta. Riječ je o Gabrielu Boricu, Sergiu Espejo Yaksicu te Valdi Mirosevicu Verdugou. Boricu polazi za rukom osvojiti mandat u distriktu 28 i to kao nezavisnom kandidatu. Yaksic zastupnikom postaje zahvaljujući glasovima u distriktu 35 koje je dobio kao kandidat stranke El Partido Democrata Cristiano. Mirosevic zastupnikom postaje zahvaljujući glasovima iz distrikta 1 u kojemu se kandidirao na listi Partido Liberal de Chile.

Kako je navedeno petero naših iseljenika u Čileu je uspjelo postati senatorima u razdoblju od 1991. do 2018. godine. To su bili redom: Anselmo Sule, Hernan Vodanovic, Antonio Horvath, Baldo Prokurica te Carolina Goic Boroevic. Anselmo Sule senatorom postaje na izborima 1990. godine kada osvaja mandat na listi El Partido Radical Socialista Democratico za regiju 6. U Senatu ostaje do 1998. godine. Iste godine kada i Sule ulazi u Senat, to uspijeva i Hernanu Vodanovicu koji senatorom ostaje kraće, i to do 1994. godine. Vodanovic je za senatora izabran u regiji 18 na listi El Partido por la Democracia. Antonio Horvath je sljedeći kojemu za rukom polazi 1994. godine osvojiti senatorsko mjesto u regiji 18, na listi Alianza. Horvath je jedan od dugovječnijih senatora u povijesti Čilea, jer je već 24 godine u Senatu Republike Čile. **Godine 2002.** senatorsko mjesto u regiji 3 osvaja Baldo Prokurica na listi Renovacion Nacional. U Senatu ostaje sve do početka ove godine kada preuzima novu funkciju, naime tada postaje ministar rudarstva Republike Čilea. Posljednja iz skupine senatora hrvatskog porijekla kojoj je uspio ulazak u Senat jest senatorica Carolina Goic Boroevic koja 2014. godine u regiji 19 na listi El Partido Democrata Cristiano, a trenutno je i predsjednica spomenute stranke.

Osim zastupnika u Zastupničkom domu te senatora u Senatu Republike Čile, potomci naših iseljenika su u toj državi obnašali i druge važne političke funkcije. Među tim funkcijama se posebice ističu one ministarske. Od 1991. godine do danas je, s već spomenutim ministrom rudarstva Baldom Prokuricom, bilo šest čileanskih ministara hrvatskog porijekla. **Godine 1994.** ministar energetike postaje Alejandro Jadresic Marinovic, a tu funkciju obnaša do 1998. godine. Nakon njega ministarsko mjesto kao ministar-generalni sekretar Vlade dobiva Carlos

Mladinic koji je na toj funkciji proveo samo godinu dana. Sljedeći koji obnaša tako važnu političku funkciju je bio Martin Zilic koji 2006. godine postaje ministrom znanosti, ali nažalost iste te godine i ostaje bez te funkcije. Te 2006. godine još jedna Hrvatica postaje ministricom. Riječ je o Ingrid Antonijevic koja je samo tu godinu obnašala funkciju ministrice gospodarstva, razvitka i obnove. Godinu dana ranije, 2005. godine ministrom rada postaje Yerko Ljubetic koji se na toj funkciji također zadržava vrlo kratko, jer već 2006. godine odlazi s te funkcije.

Usprkos činjenici kako za Čile ne postoji Forbesova lista najbogatijih osoba, postoji jedna obitelj hrvatskog porijekla koju svakako moramo bar spomenuti. Riječ je o obitelji Luksic, koja je u Čileu stvorila ogromno bogatstvo. Andronico Luksic, pokretač poslovnog carstva obitelji Luksic je 2002. godine vođenje posla prepustio svojim nasljednicima. Danas se njihovi holdinzi bave raznim poslovima poput rudarstva, financija i industrije u stotinu i dvadeset svjetskih država. Za Republiku Hrvatsku posebno važno, a što na svojim službenim mrežnim stranicama ističe i obitelj Luksic, jest ulaganje u turizam i hotelijerstvo na hrvatskoj obali. Obitelj Luksic se u Čileu ističe i po velikom doprinosu poboljšanja životnih uvjeta najsiromašnijih slojeva čileanskog društva. Osnivači su brojnih udruga i fondacija koje se među ostalim brinu o školovanju djece slabijeg imovinskog stanja. Zbog svega toga ta je obitelj stvorila ime i ugled u čileanskom društvu kakvim se rijetko tko može pohvaliti (www.fundacionesfamilialuksic.cl, 2018). Uz spomenutu obitelj brojni su pojedinci pomogli u stvaranju boljih uvjeta života cijelom čileanskom društvu, ali i široj regiji. Među čileanskim značajnim povijesnim osobama su još i brojni izumitelji, umjetnici, književnici, vojnici, novinari te pripadnici ostalih profesionalnosti koji su hrvatskog porijekla, a koje zbog prostornog ograničenja rada ne možemo ovim putem spomenuti.

4.5. Brazil

Treću od latinskoameričkih država koju ćemo analizirati je naselio najmanji broj hrvatskih iseljenika. Procjenjuje se da je u Brazilu oko 25.000 osoba koje vuku svoje porijeklo iz Hrvatske (Kos-Stanišić, 2010: 164). Useljavanje u Brazil se događa istovremeno kada i u Argentinu te Čile, ali u znatno manjem broju. U korist ove tvrdnje govori i Antić koji piše kako „u Brazilu... naših iseljenika ima malo, tek koja stotina, raspršeni su, nisu se domogli nikakvog posebnog položaja“ (1987: 16) pa o njima ni nema znatnije literature s korisnim informacijama. Mnogi su se hrvatski iseljenici vremenom utopili u brazilsko društvo zaboravivši tako svoje porijeklo. Međutim, kako navodi Talan:“... uz posjete pojedinih visokih hrvatskih političkih dužnosnika, tradicionalne zajedničke mjesečne ručkove te novi

oblici druženja navode na zaključak kako naše iseljništvo u Brazilu ni u budućnosti neće izgubiti vezu s matičnom domovinom“ (1998: 127).

Politički sustav vlasti u Brazilu je sličan onome u Argentini. I Brazil je federalna republika s predsjedničkim sustavom vlasti, a predsjednik republike je šef države, što znači da uz dužnost predsjednika vrši i dužnost premijera, kojemu je odgovoran Kabinet (ministri). „Zakonodavnu vlast ima dvodomni Nacionalni kongres (Congresso Nacional), koji se sastoji od Zastupničkog doma (Câmara dos Deputados) i Saveznog senata (Senado Federal). Zastupnički dom ima 513 zastupnika, koje građani izravno biraju za mandat od 4 godine. Senat ima 81 senatora, koje izravno biraju građani pojedinih saveznih država i federalnog distrikta (po tri senatora), za mandat od 8 godina, s tim da se trećina senatora bira nakon četvrte godine a dvije trećine nakon iduće četiri godine“ (www.encikopedija.hr, 2018e).

Metodologija istraživanja te vremensko ograničenje promatranja je isto kao u prethodnim slučajevima Argentine i Čilea. Pregledom službenih mrežnih stranica Zastupničkog doma (www2.camara.leg.br, 2018) te Saveznog senata (www25.senado.leg.br, 2018) nije pronađen nijedan zastupnik niti senator koji bi bio hrvatskog porijekla. Ista situacija vrijedi i za ministre. Ni u području ekonomije nisu pronađeni istaknuti pojedinci koji bi bili u samom vrhu brazilskog društva (kako smo vidjeli da je u slučaju Čilea) a da su potomci hrvatskih useljenika. Ostaje za zaključiti kako je brojnost zajednice važan čimbenik i njene prisutnosti te vidljivosti u društvu, što je dokazala analiza političkog i ekonomskog utjecaja naše dijasporu u Argentini i Čileu.

4.6. Latinskoamerički Hrvati: nedovoljno iskorišten potencijal Hrvatske

Profesionalni uspjesi brojnih hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u Latinskoj Americi svjedoče kako su ti pojedinci u svojim novim domovinama postali cijenjeni članovi latinskoameričkih društava u koja su doselili. To se prvenstveno odnosi na dvije latinskoameričke države s najvećim brojem hrvatskih iseljenika, Argentinu i Čile. Hrvati koji nastanjuju taj daleki kontinent danas su vrlo rijetko u fokusu interesa kako hrvatske službene politike tako i naših medija. Međutim, početkom Domovinskog rata i velikosrpske agresije na Republiku Hrvatsku slika je bila ponešto drugačija, jer su Hrvati Latinske Amerike dosta pridonijeli naoružavanju tada mlade hrvatske države. U hrvatskoj javnosti „najpoznatiji slučaj

bilo je argentinsko kršenje embarga zbog čega se protiv bivšeg predsjednika Carlosa Menema vodi postupak pod optužbom da je od 1991. do 1995. ilegalno prodao šest i pol tisuća tona oružja Hrvatskoj i Ekvadoru“ (Kos-Stanišić, 2010: 162). Međutim, nakon početka ratnih događanja na teritoriju Republike Hrvatske te borbe za međunarodno priznanje mlade države, u čemu su kako vidimo latinskoamerički Hrvati odigrali važnu ulogu, vanjskopolitički prioriteti Republike Hrvatske se mijenjaju te naša latinskoamerička dijaspora više nije u fokusu iste (2010: 162-163).

Nakon nekoliko službenih posjeta visokih hrvatskih političkih i gospodarskih dužnosnika (predsjednika, premijera, predsjednika Sabora, ministara, predsjednika Hrvatske gospodarske komore...) latinskoameričkim državama 1990-ih i 2000-ih godina (2010: 165-167) nastaje određeno smanjenje intenziteta vanjskopolitičke inicijative u toj regiji, jer se sva koncentracija usmjerava na Europu te što skorije ostvarenje članstva RH u Europskoj uniji. Početkom ove godine predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović odradila je službene posjete Argentini, Čileu te Brazilu, pokrenuvši time ponovno intenziviranje međusobnih odnosa. O važnosti hrvatskih iseljeničkih zajednica za hrvatsko političko vodstvo govori i činjenica kako je Grabar-Kitarović u Argentini provela četiri dana, od 11. do 14. ožujka ove godine (www.predsjednica.hr, 2018b), u Čileu također četiri dana, od 15. do 18. ožujka (www.predsjednica.hr, 2018c), a u Brazilu dva dana, od 19. do 20. ožujka (www.predsjednica.hr, 2018d). Nakon ovakvog vraćanja latinskoameričkih država u fokus pažnje hrvatske vanjske politike za očekivati je kako neće ponovno doći do smanjenja interesa hrvatske službene politike za taj dio svijeta, poglavito zbog naših sunarodnjaka koji tamo žive. Što se tiče bilateralnih odnosa Republike Hrvatske prema državama Latinske Amerike, posebice prema tri promatrane (Argentini, Čileu i Brazilu), važno je primijetiti i činjenicu tj. zaključak do kojega su došli Zgurić, Kos-Stanišić i Domjančić u svom članku o vanjskoj politici Republike Hrvatske prema Bliskom istoku i Latinskoj Americi. Spomenuti autori, naime, zaključuju kako je RH upravo s istražene tri države uspostavila najintenzivnije diplomatske odnose, i to kroz: veleposlanstvo i tri konzulata u Argentini (Buenos Aires, Cordoba, Rosario i Tucuman), veleposlanstvo i dva konzulata u Čileu (Santiago de Chile, Punta Arenas i Antofagasta) te veleposlanstvom i dva konzulata u Brazilu (Brasilia, Sao Paulo i Curitiba) (2015: 16).

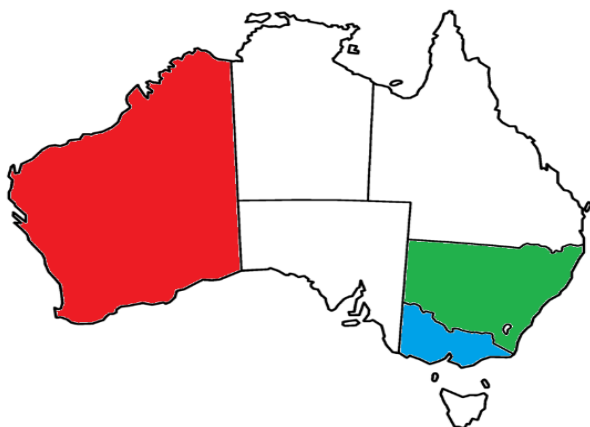
Uz izgradnju dobrih bilateralnih odnosa sa spominjanim državama, za Hrvatsku bi od iznimnog značaja bila i bolja gospodarska suradnja s istima. Ako bi se u obzir uzela samo hrvatska dijaspora koja živi u tim državama, a koja je ostvarila značajan društveno-

gospodarski uspjeh, dobrobit za hrvatsko društvo bi bila neizmijerna. Za primjer može poslužiti već spominjano ulaganje čileanske obitelji Luksic u razne sektore hrvatskog gospodarstva, od kojih se ističe posebice ono u sektor turizam. Potrebno je dakle uspostaviti kontakte i s ostalim pripadnicima hrvatske dijaspora u Latinskoj Americi koji bi se ugledali na Luksice te svojim iskustvom, ulaganjima i profesionalnim znanjima pomogli domovini svojih predaka, za koju većinu njih veže duboka emotivna povezanost.

5. Hrvatska dijaspora u Australiji

Australija, ta daleka država koja je ujedno i kontinent je, iz europske perspektive, jedno od posljednje otkrivenih kopna svijeta. Zbog te činjenice Australija je među posljednjim teritorijima koje su Europljani masovno naselili. Hrvati se među useljenicima pojavljuju relativno rano. Tako Tkalčević tvrdi da se tragovi naših sunarodnjaka na australskom kontinentu mogu pratiti od davne 1800. godine, ali i to da se sa velikom sigurnošću može govoriti o još ranijim dolascima Hrvata (1999: 13). U nastavku će biti riječi o tim doseljenicima, njihovim potomcima te novijim generacijama hrvatskih useljenika u Australiju i njihovim postignućima u javnom životu Australije, s posebnim naglaskom na politiku i

ekonomiju. Međutim, za početak će biti iznesene neke povijesne činjenice o doseljavanju naših sunarodnjaka u njihovu novu državu i načinima prilagodbe na nove životne uvjete. Kako bi se testirala ispravnost teze o tome da su naši iseljenici vrlo uspješno zastupljeni u političkom životu istraživanih država za Australiju će, osim državne razine biti prikazana prisutnost hrvatskih iseljenika na razini triju australskih saveznih država. Tri savezne države (Victoria, Novi Južni Wales i Zapadna Australija) su izabrane na temelju brojnosti hrvatskih iseljenika u njima. U navedenim saveznom državama živi više od 80% svih australskih Hrvata. Postotci za pojedine savezne države su sljedeći: 35,5% za Novi Južni Wales, 34% za Victoriju te 12,2 % za Zapadnu Australiju (Čuka, 2005). Sljedeća karta prikazuje navedene australske savezne države.^{5 6}

Karta 3: Australske savezne države s najvećim brojem hrvatskih doseljenika

5.1. Povijest doseljavanja Hrvata u Australiju

Hrvati se, kao što je već u uvodu poglavlja navedeno, u Australiju doseljavaju vrlo rano. Prvi službeni podatak o nekom hrvatskom useljeniku nalazimo u „listi pučanstva New South Walesa od godine 1800. do 1802. Zabilježeno je da je bio slobodni doseljenik i posjednik zemlje u Toongabbieu, nedaleko od Sydneya“ (Tkalčević, 1999: 13). Kao što se iz prethodnog citata može vidjeti, prvi hrvatski doseljenici su uglavnom bili samci koji su se u Australiju doseljavali radi loših životnih uvjeta u domovini. Na iseljavanje su se najčešće odlučivali radi gospodarskih, demografskih te društvenih faktora, tj. političkih procesa u domovini (Austro-Ugarska, Kraljevina SHS/Jugoslavija i Socijalistička Federativna

⁵ Karta 3 je nastala pomoću podataka iz članka Čuka, Anica (2005) Hrvati u Australiji <http://www.geografija.hr/svijet/hrvati-u-australiji/> (Pristupljeno: 11.08.2018). Slijepa karta Australije s označenim granicama saveznih država preuzeta je s https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Australia_states_blank.png (07.08.2018) te uređena od strane autora diplomskog rada pomoću programa Paint.

⁶ Zelenom bojom je označen Novi Južni Wales, plavom bojom Victoria, a crvenom Zapadna Australija.

Republika Jugoslavija) (Čizmić i Živić, 2005, cit. prema Mesarić Žabčić, 2012: 136). Nakon takvih pojedinačnih doseljavanja tek je „poslije 1890. počeo proces skupnog doseljavanja Hrvata u Australiju. Većina ih se naselila u Zapadnoj Australiji, Sjevernom Queenslandu i New South Walesu“ (Tkalčević, 1999: 29). Od tada se bilježi stalni porast broja hrvatskih doseljenika. Veliki broj Hrvata se doselio u razdoblju između kraja Prvog (1918. godine) i kraja Drugog svjetskog rata (1945. godine). Tada dolazi do promjene u razlozima dolaska novih useljenika. Dok su se prije toga razdoblja iseljavali isključivo radi ekonomskih razloga i opće zaostalosti u zavičaju, od tog razdoblja sve više do izražaja dolazi i društveni faktor, tj. tijek političkih procesa u domovini. U početku su se na iseljavanje odlučivali isključivo stanovnici obalnog i priobalnog stanovništva Hrvatske, ali od 1918. do 1945. godine dolazi do iseljavanja iz svih hrvatskih krajeva. O spomenutoj činjenici svjedoči i Tkalčević tvrdnjom da „dok su se u prijašnjem razdoblju iseljavali Hrvati uglavnom iz obalnog područja, sada su se iseljavali iz svih krajeva, posebice iz Hercegovine, Boke kotorske, Međimurja, Like, Korduna, Banije i Knina“ (1999: 38).

Slično kao u slučaju s doseljavanjem Hrvata u **latinsameričke** države završni dani Drugog svjetskog rata te godine koje su slijedile označavaju novu prekretnicu u doseljavanju Hrvata u Australiju. Upravo u tom razdoblju najviše do izražaja dolaze politički čimbenici kao razlozi iseljavanja. Ta činjenica je razlogom velike prisutnosti nacionalnog osjećaja kod australskih Hrvata. U tom razdoblju su „prvi poslijeratni Hrvati stigli u Australiju godine 1948. Većina ih je bila za vrijeme **Drugoga** svjetskog rata u oružanim snagama Nezavisne Države Hrvatske... Razlozi njihova dolaska u Australiju nisu bili ekonomski, već nacionalne i ideološke prirode“ (1999: 61).

Poslije vala useljenika koji su emigrirali radi raznih posljedica Drugoga svjetskog rata nastaje vrijeme različitih intenziteta dolaska novih pridošlica iz Hrvatske. „Sljedeći val iseljavanja Hrvata u Australiju započeo je 1954. i trajao je do 1960. godine. To je bio naraštaj mladih Hrvata koji su, iako nisu sudjelovali u Drugom svjetskom ratu, odlučili napustiti Hrvatsku radije nego graditi budućnost u komunističkom režimu“ (Mesarić Žabić, 2012: 153). Kako je poslijeratna Jugoslavija bila komunistička država te nakon Drugog svjetskog rata značajno demografski oslabljena u početnim je godinama branila svojim državljanima emigriranje van granica SFRJ. Do promjene te politike dolazi sredinom 1960-ih godina kada se politika zapošljavanja i emigriranja liberalizira. Jugoslavija tada otvara granice te se veliki broj ljudi odlučuje za zaposlenje u inozemstvu. Procjenjuje se kako je veliki dio tih jugoslavenskih radnih migranata dolazio iz tadašnje SR Hrvatske. Upravo takva politika je

potaknula novi val useljavanja i u Australiju. Naime, veliki broj Hrvata „stigao je u Australiju između 1960. i 1973. godine... U početku su mnogi od njih isticali ekonomske razloge emigracije, no veći broj doseljenih Hrvata... ukazivao je na neprimjerenost podjele hrvatske emigracije na političku i ekonomsku, jer su se stvarni razlozi iseljavanja ispreplitali“ (2012: 153). Nakon 1973. godine nisu zabilježeni veći priljevi Hrvata u Australiju. Od tada se doseljavalo uglavnom pojedinačno i to radi privatnih poslova ili stručnog usavršavanja i školovanja. Situacija se međutim ponovno mijenja poslije 1990. godine. Naime, prvi slobodni izbori u Hrvatskoj, proglašenje neovisnosti Republike Hrvatske, srpska pobuna, Domovinski rat te poslijeratna tranzicija potakli su još jedan veliki val emigracije. Određeni dio te emigracije je završio i u Australiji. Većina tih useljenika su, za razliku onih iz prethodnih razdoblja, bili visokoobrazovani i kvalificirani pojedinci „pa se taj val nakon 1990. može okarakterizirati i kao brain drain potaknut ekonomskom, ali i političkom krizom kasnog komunizma u Hrvatskoj, a kasnije i ratom“ (2012: 154). Zbog svih iznesenih razloga, u svim valovima iseljavanja te prvog službeno zabilježenog Hrvata na australskom tlu broj hrvatskih useljenika je porastao na sadašnjih oko 250.000 (www.hrvatiizvanrh.hr, 2018).

Mnogi potomci hrvatskih useljenika su u novoj domovini ostvarili zavidne profesionalne karijere u svim područjima. Nadprosječan je udio, primjerice, igrača nogometa s hrvatskim porijeklom u australskoj nogometnoj reprezentaciji⁷ te najpoznatijim australskim klubovima. Važnu ulogu u očuvanju nacionalnog identiteta su odigrale razna udruženja naših iseljenika, škole jezika koje su organizirane kako od samih iseljenika tako i uz pomoć Republike Hrvatske, ali najveću zaslugu ima **Katolička** crkva koja je u Australiji prisutna gotovo od samih početaka useljavanja hrvatskih imigranata. Potomci hrvatskih iseljenika su ostvarili značajan uspjeh i u političkom te ekonomskom sektoru Australije, o čemu opširnije u nastavku.

5.2. Politički i ekonomski utjecaj australskih Hrvata

Kako bi teza o predstavljenosti hrvatske dijasporu u političkom te uspješnosti u ekonomskom životu Australije bila potvrđena ili opovrgnuta, kao mjerilo će biti korištena predstavljenost Hrvata u australskim institucijama zakonodavne i izvršne grane vlasti. S druge strane, uspješnost u ekonomskom životu će biti potkrijepljena prisutnošću Hrvata na listama najbogatijih Australaca, poput one najpoznatije koju objavljuje američki poslovni magazin Forbes. Kao izvor podataka o predstavljenosti Hrvata u australskoj zakonodavnoj i

⁷ Na mrežnoj stranici <https://www.socceroos.com.au/teams> su navedeni svi igrači australske nogometne momčadi, a prezimena svjedoče kako su mnogi od njih hrvatskog porijekla.

predstavničkoj grani vlasti služiti će službene mrežne stranice tih institucija te biografije pojedinih političara. I u slučaju Australije će promatrano razdoblje biti ograničeno 1991. godinom i proglašenjem neovisnosti Republike Hrvatske. Ovo poglavlje sadrži podatke za savezne australske političke institucije, dok će posebna poglavlja obuhvaćati podatke za Novi Južni Wales, Victoriu te Zapadnu Australiju.

Australija je kao teritorij dugo bila u sastavu Britanskog carstva. U odnosu Carstva prema Australiji je tijekom vremena bilo mnogo promjena i raznih zakonskih regulativa. I danas je Australija u sastavu Commonwealtha, a zakonska promjena odnosa Australije i Londona koja je i danas na snazi se dogodila 1900. godine. Tada je, naime, „prema Ustavu od 9. srpnja 1900., koji je donio britanski Parlament, a stupio je na snagu 1. siječnja 1901. nakon referenduma provedenog u Australskom Savezu, Australija postala savezna država i ustavna monarhija, s parlamentarnim sustavom vlasti. Poglavar države britanski je monarh, kojega zastupa generalni guverner (Governor-General)...“ (www.enciklopedija.hr, 2018b). Nadalje, isti izvor navodi kako iako je izvršna grana vlasti u rukama spomenutog generalnog guvernera, efektivnu izvršnu vlast vrše premijer i vlada koji su za svoj rad odgovorni parlamentu. Zakonodavna grana vlasti pak, kako se navodi na mrežnim stranicama Hrvatske enciklopedije, „pripada dvodomnom Saveznomu parlamentu (The Parliament of the Commonwealth of Australia), koji čine Senat (Senate) i Predstavnički dom (House of Representatives)“.

Prema dostupnim informacijama na službenim mrežnim stranicama Saveznog parlamenta Australije (www.aph.gov.au, 2018a) među zastupnicima Predstavničkoga doma nema niti jednoga koji je hrvatskog porijekla. Takva situacija je u cijelom promatranom razdoblju, dakle od 1991. godine do 2018. godine. S druge strane, u saveznom Senatu je slika drugačija. U tom političkom tijelu je, prema podacima na gore spomenutim službenim mrežnim stranicama, u aktualnom sazivu prisutan jedan senator hrvatskog porijekla. Riječ je o senatoru Zedu Seselji iz Teritorija australskog glavnog grada, na poziciji asistenta Ministra znanosti, poslova i inovacija, pripadnika Liberalne partije Australije (www.aph.gov.au, 2018b). Kao senator provodi treći uzastopni mandat od 2016. do 2019. godine, a prethodna dva mandata su trajala od 2014. do 2016. te od 2011 do 2014. godine. Prije senatora Seselje, još je jedan potomak hrvatskih useljenika uspio postati senatorom u australskom Senatu. Riječ je o Natashi Stott Despoja koja je, kako je istaknuto na mrežnim stranicama Australskog nacionalnog sveučilišta (Australian National University), do danas najmlađa žena koja je ušla u Senat. Kada se to dogodilo imala je samo 26 godina. Osim obnašanja dužnosti senatorice

Stott Despoja je bila na čelu Demokratske stranke Australije. Uz rekord najmlađe senatorice u povijesti Australije, drži još jedan. Slovi za senatoricu sa najdužim stažem, jer je u Senatu provela punih šesnaest godina (www.anu.edu.au, 2018). Ukupno je u Senatu provela pet mandata, i to kako slijedi: 1993. do 1996., 1996. do 1999., 1999. do 2002., 2002. do 2005. te od 2005. do 2008. godine. Sa senatoricom Stott Despoja završavamo, radi ekonomičnosti rada, s iznošenjem istaknutih pojedinaca iz hrvatske iseljeničke zajednice u Australiji koji su ostvarili zavidnu karijeru u zakonodavnoj grani australske vlasti.

Druga analizirana grana australske savezne vlasti, izvršna, također je pokazala prisutnost političara hrvatskog porijekla. Ponovno je zastupljen Zed Seselja, jer osim mandata u Senatu obnašao je od 2016. do 2017. godine i dužnost **zamjenika** ministra socijalnih pitanja i multikulturalnih poslova, a od 2017. obnaša već spomenutu funkciju **zamjenika** ministra za znanost, poslove i inovacije (www.aph.gov.au, 2018c). Osim Seselje u promatranom razdoblju nije zabilježen ni jedan drugi vršitelj najviših dužnosti u australskoj vladi koji je imao hrvatske korijene.

Australski Hrvati i njihovi potomci su ostvarili veliki uspjeh i u ekonomskom životu njihove nove domovine. Iako su u početnim godinama svoga dolaska na novi kontinent Hrvati radili najteže i najmanje plaćene poslove, vremenom se to promijenilo. Tako su u prvim godinama od dolaska brojni Hrvati radili iscrpljujuće poslove na raznim plantažama, u rudnicima, na brodovima te tvornicama diljem Australije. Mukotrpno zarađeni novac su osim na život u Australiji slali i svojim obiteljima u domovini kojima je to često bio jedini izvor prihoda. Vremenom su pak njihovi potomci upisivali bolje škole, radili unosnije poslove, osnivali razne kompanije te ušli u elitu australskog društva. O uspješnosti australskih Hrvata govori i činjenica kako na listi uglednog američkog magazina Forbes (www.forbes.com, 2018a) dvadeset i prvo te četrdeset i peto mjesto, od pedeset najbogatijih Australaca, zauzimaju pripadnici hrvatske dijaspe. Kako magazin Forbes navodi, braća Tony i Ron Perich na dvadeset i prvom mjestu čije bogatstvo iznosi nešto manje od 2.000.000.000 \$, stekli su ga u sektorima poljoprivrede te bavljenjem nekretninama. Zanimljivo je spomenuti kako su braća Perich do sada prodala 12,500 kuća te kako su vlasnici 2.000 krava i 11.000 hektara zemlje što su iskoristili u obliku bavljenja mljekarstvom. Glavni su partneri kineskog poljoprivrednog giganta Nova nada (New Hope) (www.forbes.com, 2018b). Uz braću Perich na listi se našao i Ralph Sarich. Sarich, koji zauzima četrdeset i peto mjesto, je svoje bogatstvo od 780.000.000 \$ stekao u zahvaljujući svome izumu te bavljenjem nekretninama. Naime, australska televizija ga je davne 1972. godine proglasila izumiteljem godine zbog

posebnog motora kojega je konstruirao. Taj izum mu je donio veliko bogatstvo koje je pametno uložio u nekretnine te ga još i povećao na gore spomenuti iznos (www.forbes.com, 2018c). Uz spomenute osobe brojni su još potomci naših iseljenika ostvarili veliki uspjeh te zaradili bogatstva u raznim sektorima, od nekretnina, poljoprivrede, preko raznih poslova u medijima (televizija, film...) pa sve do ribarstva, sporta i umjetnosti. Međutim, previše bi prostora zauzelo i samo njihovo navođenje pa ih ovom prilikom izostavljamo, iako su svakako zaslužili biti spomenuti. U nastavku slijede kratki pregledi politički najutjecajnijih pojedinaca s hrvatskim korijenima iz tri savezne australske države s najvećim brojem australskih Hrvata: Novi Južni Wales, Victoria i Zapadna Australija.

5.3. Novi Južni Wales

Prema već iznesenom podatku da 35,5% od oko 250.000 australskih Hrvata (Čuka, 2005) živi u Novom Južnom Walesu, upravo ćemo s tom australskom saveznom državom početi i analizu političkog utjecaja hrvatskih iseljenika u tri australske savezne države. Isto kao i na saveznoj razini i vlast na razini saveznih država je podijeljena na principu tri grane vlasti: zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Međutim, rad će analizirati samo utjecaj hrvatskih iseljenika u izvršnoj i zakonodavnoj grani vlasti. Podatci su, isto kao i za saveznu razinu uzimani sa službenih mrežnih stranica institucija te osobnih biografija političara, i to za isto razdoblje, tj. od 1991. godine do danas.

U izvršnoj grani vlasti, tj. Vladi Novog Južnog Walesa (bar što se tiče najviših funkcija poput onih ministarskih) od 1991. godine nije pronađen ni jedan član koji bi imao hrvatsko porijeklo. U zakonodavnoj grani vlasti, Parlamentu Novog Južnog Walesa, tj. u njegova dva doma Zakonodavnoj skupštini te Zakonodavnom vijeću je slika ponešto drugačija. Zakonodavno vijeće (Gornji dom Parlamenta NJW-a) nije imalo od 1991. godine do danas ni jednog zastupnika koji bi mogao imati hrvatske korijene (www.parliament.nsw.gov.au, 2018a). S druge strane, Zakonodavna skupština koja predstavlja Donji dom Parlamenta Novog Južnog Walesa je od 1991. godine imala jednoga zastupnika koji je zaredom osvojio tri mandata. Riječ je o Nicku Lalichu koji je kao član Australske laburističke stranke osvajao mandate u sljedećim izbornim ciklusima: 2007. do 2011., 2011. do 2015. i trenutni mandat od 2015. koji završava 2019. godine (www.parliament.nsw.gov.au, 2018b).

U promatranom razdoblju je dakle zabilježen samo jedan zastupnik, pripadnik australskih Hrvata, i to u Donjem domu Parlamenta Novog Južnog Walesa. Za očekivati je

bilo više zastupnika pošto upravo u toj australskoj saveznoj državi živi najveći broj od procijenjenih 250.000 australskih Hrvata. Napominjem kako u dijelovima rada koji analiziraju utjecaj Hrvata u australskim saveznim državama neće biti prikazan utjecaj na ekonomski život istih, i to iz jednostavnog razloga jer za ta područja nema relevantnih listi koje bi mogle poslužiti kao pokazalo uspješnosti/bogatstva. Sljedeća od saveznih država koju ćemo analizirati je Victoria.

5.4. Victoria

Razlog analiziranja Victorije kao druge od ukupno tri australske savezne države također leži u brojnosti hrvatske zajednice. Prema istim procjenama kao i za Novi Južni Wales (Čuka, 2005), u Victoriji se nalazi 34% hrvatske zajednice u Australiji. Princip istraživanja podataka je identičan kao i za saveznu razinu Australije te za Novi Južni Wales, a identično je i promatrano vremensko razdoblje. Za vladu, kao ni u slučaju Novog Južnog Walesa, ne pronalazimo niti jednog člana na najistaknutijim funkcijama koji bi bio hrvatskog porijekla. U Donjem domu Parlamenta Victorije, Zakonodavnoj skupštini, članovima je bilo dvoje pripadnika hrvatske zajednice, i to u istim mandatima u tri izborna ciklusa. Riječ je o Ingi Peulich (www.ingapeulich.org, 2018) te Georgeu Seitzu (www.parliament.vic.gov.au, 2018a). Zastupnica Peulich i zastupnik Seitz su zajedno u zastupničkim klupama sjedili u sljedećim mandatima: 1992. do 1996., 1996. do 1999. i 1999. do 2002. godine. Zastupnik Seitz je osim ta tri mandata izabiran još dva puta kao zastupnik u Zakonodavnu skupštinu Victorije, i to s mandatima od 2002. do 2006. i od 2006. do 2010. godine

U Gornji dom Parlamenta Victorije, Zakonodavno vijeće, je također birano dvoje zastupnika s hrvatskim korijenima. Jedna od dviju zastupnica je Inga Peulich, koja nakon odrađena tri mandata u Donjem domu Parlamenta Victorije, trenutno odrađuje treći mandat i u Gornjem domu. Ondje je birana u mandatima od 2006. do 2010., 2010. do 2014. i u trenutni mandat od 2014. do 2018. godine (www.ingapeulich.org, 2018). Uz nju je dva mandata odradila i Donna Petrovich (www.parliament.vic.gov.au, 2018b), koja je zastupničke mandate vršila od 2006. do 2010. te od 2010. do 2013. godine.

Iako je u Victoriji prema procjenama prisutno nešto manje Hrvata nego što ih ima u Novom Južnom Walesu, vidljivo je kako je više australskih Hrvata u toj saveznoj državi dospjelo do nekih od najznačajnijih političkih pozicija. Ukupno je troje naših sunarodnjaka od 1991. godine izborilo svoje zastupničko mjesto, kako u Donjem tako i u Gornjem domu Parlamenta Victorije.

5.5. Zapadna Australija

Premda je u dvije prethodno analizirane australske savezne države, Novom Južnom Walesu i Victoriji, prisutno oko 70% svih prisutnih Hrvata u Australiji, analizirat ćemo i treću u kojoj je prisutan nemali broj Hrvata i njihovih potomaka. Prema procjenama (Čuka, 2005) Zapadnu Australiju nastanjuje 12,2% od ukupno oko 250.000 australskih Hrvata. Način prikupljanja podataka, promatrano razdoblje i političke institucije ostaju isti kao u prethodne dvije savezne države i savezne razine Australije.

Uvidom u službene mrežne stranice Vlade Zapadne Australije (www.parliament.wa.gov.au, 2018a) nije pronađen niti jedan član od 1991. do danas koji bi bio hrvatskog porijekla. U Donji dom Parlamenta Zapadne Australije svoje je zastupničko mjesto izborilo dvoje zastupnika. Riječ je o Tonyu Krsticevicu (www.parliament.wa.gov.au, 2018b) i o Jaye Radisich (www.parliament.wa.gov.au, 2018c). Radisich je bila zastupnicom u dva mandata, od 2001. do 2005. godine te od 2005. do 2008. godine. Drugi mandat Radisich, zbog teške bolesti kojoj je na kraju i podlegla, nije izdržala do kraja. Tony Krsticevic je osigurao tri zastupnička mandata, od kojih aktualni od 2017. do 2021. godine, a prethodna dva od 2008. do 2013. te od 2013. do 2017. godine. U slučaju Gornjeg doma Parlamenta Zapadne Australije imamo jednu zastupnicu koja je ondje u pet mandata uspjela izboriti svoje zastupničko mjesto. Zastupnica Ljiljana Ravlich (www.parliament.wa.gov.au, 2018d) obavljala je zastupničku dužnost u Zakonodavnom vijeću Zapadne Australije do 2017. godine kada je završio njen mandat koji je počeo 2013. godine. Prethodna četiri mandata su joj trajala od 1997. do 2001., od 2001. do 2005., od 2005. do 2009. te od 2009. do 2013. godine.

Iz iznesenih podataka je uočljivo kako je broj australskih Hrvata u Zapadnoj Australiji koji su uspjeli postati zastupnicima u Parlamentu jednak broju zastupnika hrvatskog porijekla u Victoriji. Međutim, taj podatak je iznenađujući uzmemo li u obzir kako Zapadna Australija ima samo 12,2% od 250.000 australskih Hrvata, a Victoria ih ima 34%.

5.6. Dijaspora: ključni faktor hrvatsko-australskih bilateralnih odnosa

Zajednica Hrvata, jedna od brojnijih etničkih zajednica Australije, ostvarila je velike uspjehe u raznim sferama društva u svojoj novoj domovini. Kao što je u ovom poglavlju izneseno, australski Hrvati i njihovi potomci su uspjeli doći do samih vrhova političkog i ekonomskog života te države. Brojni su primjeri pripadnika hrvatske zajednice koji su postali kako zastupnicima saveznog Parlamenta Australije tako i parlamenata australskih saveznih država. Mnogi su, također, stekli ogromna bogatstva svrstavši se među najbogatije ljude te

velike države zahvaljujući svom poduzetničkom duhu u raznim poslovnim područjima. Međutim, ostaje pitanje koliko je Republika Hrvatska spremna „okoristiti“ se takvim dobrim položajem svoje dijaspore u Australiji? Da li je intenziviranjem odnosa s tim iseljenicima moguće ostvariti dodatnu promidžbu za našu državu te je učiniti prepoznatljivom na tom dalekom kontinentu?

Mnogi su naši ljudi nakon početnog entuzijazma i oduševljenja zbog osamostaljenja i proglašenja neovisnosti Republike Hrvatske ostali, zbog raznih razloga, razočarani odnosom dugo sanjane države prema njima. Svoju podršku i spremnost za žrtvovanje radi osamostaljenja stare domovine mnogi su australski Hrvati u početnim godinama Domovinskog rata dokazali brojnim donacijama. Ostalo je zabilježeno kako su na jednoj dobrotvornoj zabavi australski Hrvati „u Sunshineu i Geelongu prikupili više od 350.000 \$“ (Tkalčević, 1999: 172). Drugi, još veći iznos, kako navodi isti izvor, prikupili su na zabavi „održanoj krajem 1991. pod imenom Božićni dar Hrvatskoj ... oko 700.000 \$ za pomoć narodu i domovini“ (1999: 172). Takvo raspoloženje je rasplamsavanjem rata u domovini postajalo sve vatrenije te su mnogi slali kako financijsku tako i pomoć u lijekovima, hrani, odjeći itd. Ali, nakon određenog vremena i „nakon otrežnjenja od pobjedničkog slavlja, mnogi doživljavaju razočaranje, jer nisu bili pripravnici prihvatiti stvarnost. Ona koju su obožavali više nije bila ona koju su ostavili, niti su oni bili isti oni koji su je davnih godina napustili. Žudnja se kod mnogih prometnula u gorčinu“ (Tarle, 2000: 32).

Međutim, usprkos svim poteškoćama u komunikaciji s domovinom australski su Hrvati očuvali do danas snažan nacionalni identitet te svijest o pripadnosti jednoj globalnoj Hrvatskoj (www.hr.n1info.com, 2018), kako je povezanost Hrvata diljem svijeta u svom govoru u Bad Homborgu 24. ožujka 2018. godine nazvala predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović. Još jedan podatak govori u prilog dobroj suradnji Republike Hrvatske sa svojom dijasporom u Australiji. Riječ je o broju diplomatsko-konzularnih predstavništava Republike Hrvatske. Prema podacima sa službenih mrežnih stranica Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske naša država u Australiji ima 4 predstavništva (www.mvep.hr, 2018a). Riječ je o jednom veleposlanstvu, dva generalna konzulata te jednom konzulatu. Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Australiji je smješteno u Canberri, generalni konzulati u Melbourneu i Sydneyu, a konzulat u Perthu. Činjenica kako je RH odlučila otvoriti čak četiri diplomatsko-konzularna predstavništva u toj državi svrstava je u prvih deset država prema broju naših predstavništava. Uz političke i diplomatske institucije, važnu ulogu u očuvanju nacionalnog identiteta australskih Hrvata odigrala je i

katolička crkva. Među našim iseljenicima u Australiji, kako proizlazi sa službenih mrežnih stranica Hrvatskog katoličkog centra (www.hkc.com.au, 2018), djeluje četrnaest hrvatskih etničkih župa koje su mjesto okupljanja te inicijator mnogih aktivnosti i događaja u australskoj hrvatskoj zajednici. I brojni službeni posjeti naših najistaknutijih političara Australiji govore o važnosti hrvatske dijaspare u toj državi. Naime, kao ilustraciju ćemo uzeti samo primjer aktualne predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović čiji je službeni posjet toj državi trajao punih pet dana, od 13. do 17. kolovoza 2017. godine (www.predsjednica.hr, 2018a). Iznesene činjenice su samo mali dio svih kontakata domovine s hrvatskim iseljenicima u Australiji. Ali i tih nekoliko primjera dobro oslikavaju intenzivne odnose u kojima se iseljenici i njihovi potomci bolje upoznaju i zbližavaju sa svojom domovinom, stvarajući tako prilike i suradnje koju je kroz razne projekte moguće i kapitalizirati na korist obje strane.

6. Zaključak

Zadnjih pet godina, tj. od pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, drastično se povećao broj osoba koje se odlučuju za iseljavanje iz naše države. Stoga je tema migracije, posebice emigracije postajala sve prisutnija u javnom diskursu. O njoj se raspravljalo u nacionalnom parlamentu, napisani su brojni članci u novinama i časopisima te su snimljeni mnogi dokumentarci koji svjedoče o novim životima onih Hrvata koji su se odlučili svoj

privatni i profesionalni boljitak potražiti van granica Republike Hrvatske. U raspravu se dakako uključila i znanstvena zajednica (demografi, sociolozi, politolozi...) te je temu obradila na jedan sistematičan način (npr. Potočnik i Adamović, 2018). Zaključci se uglavnom svode na činjenicu kako je odlazak iz RH kod većine iseljenika bio planiran duže vrijeme, a pristupanje Europskoj uniji je samo olakšalo taj proces jer je ukidanje barijera na tržištu rada i obrazovanju bio privlačan faktor koji je naše ljude odveo u razvijenije i bogatije zapadnoeuropske države. Često se, međutim, zaboravlja na naše iseljenike (točnije njihove potomke) koji su prije više od jednoga stoljeća odselili te izgradili karijere i privatne živote daleko od domovine. Pogotovo je to slučaj s dvjema najudaljenijim iseljeničkim zajednicama, onoj u Latinskoj Americi te Australiji. Upravo zbog tog razloga ovaj je rad tematizirao dvije spomenute hrvatske iseljeničke zajednice. Točnije, bavio se njihovim političkim i ekonomskim utjecajem u novim državama. Analizirano razdoblje je ograničeno početnom 1991. te završnom 2018. godinom. Što se tiče političkog utjecaja hrvatske dijasporu u Latinskoj Americi (točnije u analiziranim državama: Argentini, Brazilu i Čileu) dobiveni rezultati se najbolje mogu prikazati pomoću sljedeće tablice.

	Postotak stanovništva hrvatskog porijekla	Broj istaknutih političara hrvatskog porijekla
Argentina	0,57%	7
Čile	1,12%	17
Brazil	0,01%	0

Tablica 1: Brojnost latinskoameričkih hrvatskih zajednica i njihov politički utjecaj (• **Važna napomena se odnosi na činjenicu kako na službenim stranicama Argentinskog Kongresa nisu navedena imena zastupnika prije 2015. godine, pa tako je jedino u tom slučaju promatrano razdoblje znatno skraćeno te nisu uključeni podaci od 1991. godine.**)

Tablica 1 pokazuje kako je početna teza o relativno dobroj zastupljenosti (političkom utjecaju) hrvatske dijasporu u slučaju Latinske Amerike točna. Međutim, drugi dio početne teze je samo djelomice točan. Naime, kako se iz Tablice 1 može iščitati rang država prema broju hrvatske dijasporu te rang političke zastupljenosti (utjecaja) se ne podudaraju u potpunosti. Iako je prema Cohenu (1996) za očekivati bilo kako će najviše visokopozicioniranih političara hrvatskog porijekla, zbog brojnosti same zajednice, biti u Argentini, vidimo kako to nije slučaj. Prvo mjesto prema udjelu visokopozicioniranih političara hrvatskog porijekla definitivno zauzima Čile. S druge pak strane, Brazil jest ostvario Cohenovu pretpostavku pošto je u njemu nastanjeno najmanje hrvatskih iseljenika, a

ujedno i najmanje (nijedan u analiziranom razdoblju) zabilježenih utjecajnih političara hrvatskog porijekla. Kada je riječ o ekonomskom utjecaju analiza također pokazuje kako je najveći trag ostavila iseljenička zajednica u Čileu, od kojih je najpoznatija i najutjecajnija obitelj Luksic.

Primjer hrvatske iseljeničke zajednice u Australiji također pokazuje kako je ona, u usporedbi sa svojom brojnošću i udjelom u ukupnom broju stanovnika Australije, politički vrlo utjecajna zajednica. **Brojnost istaknutih političara hrvatskog porijekla u promatranim latinskoameričkim državama i australskim saveznim državama je potvrdila Cohenovu tezu kako će dijaspora biti politički utjecajnija ondje gdje se nalazi veći broj pripadnika određene dijaspore.** Ekonomski utjecaj australskih Hrvata je izniman uzmemo li u obzir kako je tako mala zajednica uspjela biti predstavljena s čak dva uspješna člana na Forbesovoj listi 50 najbogatijih Australaca.

	Postotak hrvatskog iseljeničtva u Australiji (od ~250.000)	Broj istaknutih političara hrvatskog porijekla
Australija (savezna razina)	1%	2
Novi Južni Wales	1,13%	1
Victoria	1,36%	3
Zapadna Australija	1,18%	3

Tablica 2: Brojnost hrvatskih iseljeničkih zajednica u Australiji i njihov politički utjecaj

Rad daje dobru početnu orijentaciju u mogućem još detaljnijem istraživanju analizirane tematike. Za očekivati je kako će se ovom temom jednoga dana možda i neka institucija odlučiti potanje baviti pa izdati neku studiju, analizu ili knjigu. Naša dijaspora je to svojim uspjesima itekako zaslužila.

Literatura

1. Antić, Ljubomir (1987) *Naše iseljeničtvo u Južnoj Americi i stvaranje jugoslavenske države 1918*. Zagreb: Školska knjiga

2. Cohen, Robin (1996) *Diasporas and the State: from Victims to Ghallengers*. *International Affairs*, 72(3): 507-520.
3. Čizmić, Ivan (1998) O strukturi i društveno-političkim odnosima u hrvatskom iseljeništvu u razdoblju poslije drugog svjetskog rata. U: Šakić, Vlado ; Sopta, Marin ; Jurčević, Josip (ur.), *Budućnost iseljene Hrvatske* (str. 49-56). Zagreb: Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar.
4. Kos-Stanišić, Lidija (2010) *Latinska Amerika i suvremeni svijet*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
5. Kos-Stanišić, Lidija (2014) Populizam u Argentini – Sedam desetljeća peronizma. *Političke perspektive*, 4(1): 31-55.
6. Mesarić Žabić, Rebekaa (2012) Povijesni pregled, geografski smještaj te primjeri djelovanja hrvatskih udruga u Australiji. U: Božić, Saša (ur.), *Institucionalizacija hrvatske dijaspora: Oblici migrantskog udruživanja – primjeri iz Europe, Južne Amerike i Australije* (str. 135-166). Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
7. Nejašmić, Ivica (1990) Iseljavanje iz Hrvatske u Evropske i prekomorske zemlje od sredine 19. stoljeća do 1981. godine – pokušaj kvantifikacije. *Migracijske teme*, 6(4): 511-526.
8. Nejašmić, Ivo (2014) Iseljavanje iz Hrvatske od 1900. do 2001.: demografske posljedice stoljetnog procesa. *Migracijske i etničke teme*, 30(3): 405-435.
9. Pederin, Ivan (1996) Arhivske vijesti o iseljavanju iz Dalmacije, Bosne i Hercegovine početkom XX. stoljeća. *Migracijske teme*, 12(3): 219-225.
10. Perić Kaselj, Marina (2012) Etnički identitet hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u Čileu. U: Božić, Saša (ur.), *Institucionalizacija hrvatske dijaspora: Oblici migrantskog udruživanja – primjeri iz Europe, Južne Amerike i Australije* (str. 97-133). Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
11. Potočnik, Dunja i Adamović, Mirjana (2018) *Iskustvo migracije i planirani odlasci mladih iz Hrvatske*. Zagreb: Friedrich Ebert Stiftung.
12. Talan, Nikica (1998) *Hrvatska/Brazil Kulturno-povijesne veze*. Zagreb: Društvo hrvatskih pisaca.
13. Tarle, Tuga (2000) Djela i pogledi. U: Žanić, Ivo (ur.), *Hrvatska / Australija i Novi Zeland* (str. 9-47). Zagreb: Društvo hrvatskih pisaca.

14. Tkalčević, Mato (1999) *Povijest Hrvata u Australiji*. Melbourne: Cross Color Printing.
15. Zgurić, Borna, Kos-Stanišić, Lidija, Domjančić, Stjepan (2015) Comparison of Croatian foreign policy towards Latin America and the Middle East (2001-2012). *Europske studije*, 1(1): 5-28.
16. Živić, Dražen i Pokos, Nenad (2004) Demografski gubitci tijekom domovinskog rata kao odrednica depopulacije Hrvatske: (1991.-2001.). *Društvena istraživanja*, 13(72/73): 727-750.

Internetski izvori:

1. Amato, Alberto (2010) Un chico formado bajo los implacables vientos del sur. *Clarín.com*
https://www.clarin.com/gobierno/chico-formado-implacables-vientos-sur_0_ByWmTQs6wQx.html (pristupljeno: 09.09.2018)
2. Anu.edu.au (2018) <http://www.anu.edu.au/about/governance/committees/ms-natasha-stott-despoja-am> (pristupljeno: 12.08.2018)
3. Aph.gov.au (2018a)
https://www.aph.gov.au/Senators_and_Members/Parliamentarian_Search_Results?q=&mem=1&par=-1&gen=0&ps=0 (pristupljeno: 12.08.2018)
4. Aph.gov.au (2018b)
https://www.aph.gov.au/Senators_and_Members/Parliamentarian_Search_Results?q=zed+seselja&sen=1&par=-1&gen=0&ps=12 (pristupljeno: 12.08.2018)
5. Aph.gov.au (2018c)
https://www.aph.gov.au/Senators_and_Members/Parliamentarian?MPID=HZE (pristupljeno: 12.08.2018)
6. Argentina.gob.ar (2018) <https://www.argentina.gob.ar/buscar/alicia%20kirchner>
(pristupljeno: 15.08.2018)
7. Camara.cl (2018) <https://www.camara.cl/camara/diputados.aspx#tab> (pristupljeno: 15.08.2018)
8. Camara.leg.br (2018) <http://www2.camara.leg.br/deputados/pesquisa> (pristupljeno: 15.08.2018)

9. Commons.wikimedia.com (2018a) https://commons.wikimedia.org/wiki/Maps_of_the_world#/media/File:BlankMap-World-v2.png (pristupljeno: 07.08.2018)
10. Commons.wikimedia.com (2018b) https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Australia_states_blank.png (pristupljeno: 07.08.2018)
11. Čuka, Anica (2005) Hrvati u Australiji. *Geografija.hr*. <http://www.geografija.hr/svijet/hrvati-u-australiji/> (pristupljeno: 11.08.2018)
12. Enciklopedija.hr (2018a) <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15119> (pristupljeno: 07.08.2018)
13. Enciklopedija.hr (2018b) <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=4677> (pristupljeno: 12.08.2018)
14. Enciklopedija.hr (2018c) <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3683> (pristupljeno: 15.08.2018)
15. Enciklopedija.hr (2018d) <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=13389> (pristupljeno: 15.08.2018)
16. Enciklopedija.hr (2018e) <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=9346> (pristupljeno: 15.08.2018)
17. Forbes.com (2018a) <https://www.forbes.com/australia-billionaires/list/#tab:overall> (pristupljeno: 12.08.2018)
18. Forbes.com (2018b) <https://www.forbes.com/profile/tony-ron-perich/?list=australia-billionaires#37c46bcd5daf> (pristupljeno: 12.08.2018)
19. Forbes.com (2018c) <https://www.forbes.com/profile/ralph-sarich/?list=australia-billionaires#26ea8bd01003> (pristupljeno: 12.08.2018)
20. Fundacionesfamilialuksic.cl (2018) <http://www.fundacionesfamilialuksic.cl/familialuksic/> (pristupljeno: 15.08.2018)
21. Hazler, Dragan (2014) DIJASPORA; Hrvatsku dijasporu nazivaju iseljeničtvo, što nije točno, nitko iz Hrvatske nije iselio da bi bio iseljenik, *Hazud.hr*.

<http://www.hazud.hr/dijaspora-hrvatsku-dijasporu-nazivaju-iseljenistvo-sto-nije-tocno-nitko-iz-hrvatske-nije-iselio-da-bi-bio-iseljenik/> (pristupljeno: 07.08.2018)

22. Hcdn.gob.ar (2018a)

<https://www.hcdn.gob.ar/diputados/listadip.html?apellido=volnovich&distrito=&bloque=&mandato=&comision> (pristupljeno: 15.08.2018)

23. Hcdn.gob.ar (2018b)

<https://www.hcdn.gob.ar/diputados/listadip.html?apellido=kirchner&distrito=&bloque=&mandato=&comision> (pristupljeno: 15.08.2018)

24. Hkc.com.au (2018) <http://www.hkc.com.au/index.php?sg=3> (pristupljeno: 13.08.2018)

25. Hrvatiizvanrh.hr (2018) <http://www.hrvatiizvanrh.hr/hr/hmiu/stanje-hrvatskih-iseljenika-i-njihovih-potomaka-u-inozemstvu/15#> (pristupljeno: 08.08.2018)

26. Ingapeulich.org (2018) <http://www.ingapeulich.org/inga-peulich-mlc.html> (pristupljeno: 12.08.2018)

27. Mvep.hr (2018) <http://www.mvep.hr/hr/predstavnistva/australija-canberra,3.html#p> (pristupljeno: 13.08.2018)

28. Mzo.hr (2018) <https://mzo.hr/hr/rubrike/hrvatska-nastava-u-inozemstvu> (pristupljeno: 15.08.2018)

29. N1info.com (2018) <http://hr.n1info.com/a289840/Svijet/Svijet/Necu-se-umoriti-da-nasa-globalna-Hrvatska-bude-sto-jaca.html> (pristupljeno: 13.08.2018)

30. Parliament.nsw.gov.au (2018a) <https://www.parliament.nsw.gov.au/members/pages/all-members.aspx> (pristupljeno: 12.08.2018)

31. Parliament.nsw.gov.au (2018b)

<https://www.parliament.nsw.gov.au/members/Pages/Member-details.aspx?pk=48> (pristupljeno: 12.08.2018)

32. Parliament.vic.gov.au (2018a)

<https://www.parliament.vic.gov.au/component/search/?searchword=george%20seitz&ordering=newest&searchphrase=all&limit=20> (pristupljeno: 12.08.2018)

33. Parliament.vic.gov.au (2018b) <https://www.parliament.vic.gov.au/component/search/?searchword=donna%20petrovich&searchphrase=all> (pristupljeno: 12.08.2018)
34. Parliament.wa.gov.au (2018a) <http://www.parliament.wa.gov.au/WebCMS/WebCMS.nsf/content/about-parliament> (pristupljeno: 12.08.2018)
35. Parliament.wa.gov.au (2018b) [http://www.parliament.wa.gov.au/websearch/parlsearchd.nsf/SearchResults?SearchDomain&Query=\(SITESEARCHYES\)%20AND%20\(tony%20krsticevic\)&SearchOrder=1&SearchMax=1000&SearchWV=TRUE&SearchThesaurus=FALSE&SearchFuzzy=FALSE&Start=1&Count=25&SearchEntry=ResultEntry&Scope=1&DS=1&PS=1](http://www.parliament.wa.gov.au/websearch/parlsearchd.nsf/SearchResults?SearchDomain&Query=(SITESEARCHYES)%20AND%20(tony%20krsticevic)&SearchOrder=1&SearchMax=1000&SearchWV=TRUE&SearchThesaurus=FALSE&SearchFuzzy=FALSE&Start=1&Count=25&SearchEntry=ResultEntry&Scope=1&DS=1&PS=1) (pristupljeno: 12.08.2018)
36. Parliament.wa.gov.au (2018c) [http://www.parliament.wa.gov.au/websearch/parlsearchd.nsf/SearchResults?SearchDomain&Query=\(SITESEARCHYES\)%20AND%20\(jaye%20radisich\)&SearchOrder=1&SearchMax=1000&SearchWV=TRUE&SearchThesaurus=FALSE&SearchFuzzy=FALSE&Start=1&Count=25&SearchEntry=ResultEntry&Scope=1&DS=1&PS=1](http://www.parliament.wa.gov.au/websearch/parlsearchd.nsf/SearchResults?SearchDomain&Query=(SITESEARCHYES)%20AND%20(jaye%20radisich)&SearchOrder=1&SearchMax=1000&SearchWV=TRUE&SearchThesaurus=FALSE&SearchFuzzy=FALSE&Start=1&Count=25&SearchEntry=ResultEntry&Scope=1&DS=1&PS=1) (pristupljeno: 12.08.2018)
37. Parliament.wa.gov.au (2018d) [http://www.parliament.wa.gov.au/websearch/parlsearchd.nsf/SearchResults?SearchDomain&Query=\(SITESEARCHYES\)%20AND%20\(ljiljana%20ravlich\)&SearchOrder=1&SearchMax=1000&SearchWV=TRUE&SearchThesaurus=FALSE&SearchFuzzy=FALSE&Start=1&Count=25&SearchEntry=ResultEntry&Scope=1&DS=1&PS=1](http://www.parliament.wa.gov.au/websearch/parlsearchd.nsf/SearchResults?SearchDomain&Query=(SITESEARCHYES)%20AND%20(ljiljana%20ravlich)&SearchOrder=1&SearchMax=1000&SearchWV=TRUE&SearchThesaurus=FALSE&SearchFuzzy=FALSE&Start=1&Count=25&SearchEntry=ResultEntry&Scope=1&DS=1&PS=1) (pristupljeno: 12.08.2018)
38. Predsjednica.hr (2018a) <http://predsjednica.hr/objava/1/1/1722> (pristupljeno: 13.08.2018)
39. Predsjednica.hr (2018b) <http://predsjednica.hr/objava/1/1/2179> (pristupljeno: 17.08.2018)
40. Predsjednica.hr (2018c) <http://predsjednica.hr/objava/1/1/2202> (pristupljeno: 17.08.2018)
41. Predsjednica.hr (2018d) <http://predsjednica.hr/objava/1/1/2213> (pristupljeno: 17.08.2018)
42. Senado.gov.ar (2018a) <http://www.senado.gov.ar/> (pristupljeno: 15.08.2018)
43. Senado.gov.ar (2018b) <http://www.senado.gov.ar/senadores/Historico/PeriodoResultado> (pristupljeno: 15.08.2018)

44. Senado.cl (2018) <http://www.senado.cl/appsenado/index.php?mo=senadores&ac=listado>
(pristupljeno: 15.08.2018)
45. Senado.leg.br (2018) <https://www25.senado.leg.br/web/senadores/em-exercicio>
(pristupljeno: 15.08.2018)
46. Soceroos.com.au (2018) <https://www.soceroos.com.au/teams> (pristupljeno: 12.08.2018)
47. Worldatlas.com (2018)
<https://www.worldatlas.com/webimage/countrys/namerica/latinout.htm> (pristupljeno:
07.08.2018)
48. Yuba.stanford.edu (2018) <http://yuba.stanford.edu/~moliner/html/surname.html>
(pristupljeno: 09.09.2018)
49. Zeljko-heimer-fame.from.hr [https://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-
\[unizg.html#hr\\[zg\\[fpzg\]\(https://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-unizg.html#hr\[zg\[fpzg\) \(pristupljeno: 19.08.2018\) \(logo Fpzg-a\)](https://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-unizg.html#hr[zg[fpzg)

Sažetak

Rad analizira koliko i na koji način hrvatska dijaspora u Latinskoj Americi i Australiji ima utjecaja na politiku te ekonomiju tih područja. Analiza je nastala radi upoznavanja doprinosa tih iseljeničkih zajednica koje su nastale relativno davno, a poticaj radu je sve veća suvremena emigracija hrvatskih državljana u razvijenije države Europe i svijeta. Rad kroz zastupljenost u institucijama zakonodavne i izvršne vlasti u Australiji (savezna razina), Novom Južnom Walesu, Victoriji, Zapadnoj Australiji, Argentini, Brazilu i Čileu analizira politički utjecaj tamošnjih hrvatskih iseljeničkih zajednica. Ekonomski utjecaj, s druge strane, se analizira kroz zastupljenost pojedinaca hrvatskog porijekla na listama najutjecajnijih i najbogatijih osoba spomenutih država. Istraživanje je provedeno analizom sekundarnih izvora, i to poglavito podacima sa službenih mrežnih stranica zakonodavnih i izvršnih institucija navedenih država te saveznih država Australije. Kao vremenski interval je određeno razdoblje između 1991. i 2018. godine. Rezultati analize pokazuju kako je hrvatska zajednica, u odnosu na brojnost i udio u ukupnom broju stanovnika analiziranih država, iznimno politički i ekonomski utjecajna. Rezultati također pokazuju kako je u slučaju hrvatskih iseljeničkih zajednica potvrđena teza britanskog sociologa Cohena, koja govori kako će politički utjecaj dijaspore biti najveći ondje gdje je ona najbrojnija, a najmanji ili nepostojeći tamo gdje je najmanje brojna. Analiza pruža dobru bazu i početak za eventualna buduća i detaljnija istraživanja o spomenutoj tematici.

Ključne riječi: dijaspora, politički utjecaj, ekonomski utjecaj, migracije, Australija, Latinska Amerika

Abstract

The paper analyzes how the Croatian diaspora in Latin America and Australia has an influence on politics and the economy of these areas. The analysis was created to get acquainted with the contributions of these emigrant communities that have been created relatively long ago, and the stimulus is the ever-increasing emigration of Croatian citizens to the more developed countries of Europe and worldwide. The paper analyzes the political influence of the existing Croatian emigrant communities through representation in the legislative and executive institutions of Australia (federal level), New South Wales, Victoria, Western Australia, Argentina, Brazil and Chile. Economic impact, on the other hand, is analyzed through the representation of individuals of Croatian descent on the lists of the most influential and richest people of the mentioned countries. The research was carried out with the analysis of secondary sources, especially from the official web pages of the legislative and executive institutions of the aforementioned states and of the Australian states. A time interval between 1991 and 2018 was defined. The results of the analysis show that the Croatian community, with regard to the number and the share in total population in the analyzed countries, is extremely politically and economically influential. The results also show that in the case of Croatian emigrant communities the thesis of British sociologist Cohen has been confirmed, which suggests that the political influence of the Diaspora will be greatest where it is the most numerous and the smallest or non-existent where the least numerous. The analysis provides a good basis and a start for possible future and more detailed research on the topic.

Keywords: Diaspora, Political Impact, Economic Impact, Migration, Australia, Latin America